

Часопис для українців у Чеській Республіці

пороги

№ 5

вересень-жовтень 2004

- Дві України
Миколи Рябчука
- Антиукраїнський
закон чеських
демократів
- Любіть Ірванця!

Тому
що,
Так!

вересень-жовтень 2004

ПОРОГИ

Інформаційний культурно-політичний двомісячник для українців у Чеській Республіці

№5
вересень-жовтень
рік XII 2004

Видає:
Українська ініціатива в ЧР
Ресстрація: МК ČR/7044

Відповідальна редколегія:
Ленка Кнап
Богдан Райчинець
Рене Кочік
Олекса Лівінський
Яна Леонтієва
Ріта Кіндлерова
Дмитро Карпенко

Художнє оформлення
та верстка:
Ондра Гулеш

Адреса редакції:
POROHY,
Mánesova 10,
120 00 Praha 2,
porohy@ukrajinci.cz
тел./факс: +420 222254476

Часопис друкується
із фінансовою допомогою
Уряду Чеської Республіки

Časopis je vydáván s finanční
podporou vlády České republiky.

За достовірність викладених фактів відповідає автор статті. Редакція залишає за собою право не у всьому погоджуватися з думками і поглядами авторів, скорочувати матеріали і виправляти мову. Рукописи не повертаються.

хроніка громади

31 рік ув'язнення за побиття українця
Могили в Подєбрадах належатимуть УІЧР
Українські втікачі хочуть збагачувати своє духовне життя
„Круглий стіл” у багатонаціональному Хомутові

празьке дзеркало

Україна стоїть перед цивілізаційним вибором
Дві України
Цигарка – це екскременти. Папір, гній і солома

українська панорама

Ґонгадзе вбила репресивна система влади
Невицький замок
Український танцюрист підкорив Париж

незалежність

Тому що, Так!
Соціологія – „більмо на оці” української влади
Закордонні українці підтримуватимуть Ющенка
коротко

нашого квіту по всьому світу

Ніч і день українців у Італії

четверта хвиля

Вони демократи. І це думають серйозно?!

калейдоскоп

Гра, де „заволовується” культура українців
Любіть Ірванця!
книжки, диски

Любий читачу,

оскільки вже декілька тижнів чи навіть місяців живе вся Україна і українці цьогорічними президентськими виборами, і ми не могли стати осторонь цих подій. Їхня проблематика

проступає майже у всіх рубриках цього номера. Так, Посольство України у „Хроніці громади“ закликає, подаючи адреси і контакти, всіх українських громадян, що перебувають на території ЧР, взяти участь у виборах. „Празьке дзеркало“ приносить статтю Миколи Рябчука, який на запрошення УІЧР та АМО в першій половині жовтня прочитав у Празі кілька лекцій про передвиборчу ситуацію в Україні. В рубриці „Незалежність“ маєте можливість довідатись про найновіші події в президентських перегонах і наприкінці потішитись політичною сатирою „бубабіста“ Олександра Ірванця. Цьогорічний жовтень виявився для українців в ЧР надзвичайно насиченим місяцем. Окрім зусиль поінформувати чеське середовище про вибори президента, організації міжнародних спостерігачів тощо, Українська ініціатива підготувала для Вас Дні української культури (див. „Хроніка громади“). Цього разу презентували українську культуру найкращий комік України Богдан Бенюк та улюбленець столичних жінок Анатолій Хостікоєв, які в Прагу привезли свого українського Швейка. Для редакції часопису „Пороги“ величезним святом стала презентація вже другої двомовної збірки поезій, що вийшла в едіції Ліміна під назвою „Ужгородські кав'ярні“. Йдеться про вибране із творчості Петра Мідянки, найкращі вірші якого на чеську мову переклав Томаш Вашут. Сам переклад отримав почесну грамоту у конкурсі Іржі Левого за 2004 рік. Наші передплатники отримають цю прекрасну книжку як подарунок та підтримку та вірність нашому часопису. Гарної вам забави над сторінками нашого часопису і на все добре,

lenka@ukrajinci.cz

Л. Косан

31 рік ув'язнення за побиття українця

Троє чеських солдат та їхня подруга, які у березні цього року до смерті побили 42-річного закарпатця Василя Думинця у селі Островець, що на півдні країни, отримали тривалі терміни ув'язнення. Сенат обласного суду в місті Чеські Будейовиці відправив учасників злочину Зденка Амроча, Отакара Потлука та Іржі Крупицу на вісім років за ґрати, Катерину Хмелікову – на сім. Прокуратура наполягала на тому, щоб злочин кваліфікували як зумисне вбивство, що зумовило б набагато суворіші терміни, однак остаточний вердикт звучав як “нанесення тілесних ушкоджень, які спричинили смерть”. За словами голови сенату Станіслава Жіжали, “не було достатньо підстав, що б доводили зумисне вбивство”. “Обвинувачені не мали наміру вбити Думинця, однак вони повинні були розуміти, що їхні дії можуть призвести до смерті”, - говорить мовою юридичної казуістики в обвинувальному висновку. Суд взяв до уваги вік обви-

нувачених (20-26 років) та добру поведінку до вчинення злочину. Ніхто з обвинувачених не визнав вчинення злочину. Однак мовчки вислухали обвинувачення та вирок, повідомляє “Право”.

Злочин стався 27 березня цього року і був дуже резонансним у всій Південній Чехії. Добре підігріті алкоголем вояки строкової служби у сільській корчмі чіплялися та ображали дівчину. Василь Думинець, якого всі тут добре знали, заступився за неї. Після того, як заплатив і пішов, вояки його наздогнали. До них приєдналося подруга, і жорстокими стусанами молодики нанесли українцеві смертельних ран. Його тіло уранці на городі знайшов співпрацівник. “Це був дуже добрий і роботящий чоловік, який ніколи ні з ким не конфліктував і до бару практично не ходив”, - розповідали про вбитого остров'яни. Поліція негайно заарештувала підозрюваних у розташованій у сусідньому селі військовій частині.

ол

Могили в Подєбрадах належатимуть УІЧР

Проблему українських могил в курортному містечку вирішено. Мер Подєбрад Йозеф Дюрчанський та голова УІЧР Віктор Райчинець наприкінці вересня домовились, що за вісімнадцятьма українськими могилами на кладовищі в Подєбрадах дбатиме Українська ініціатива в ЧР. Однак у зв'язку з незадовільним станом деяких поховань надалі утримуватимуться тільки сім із них. Голова УІЧР підтвердив, що історичні написи на дошках могил, які будуть ліквідуватися, не пропадуть: вони будуть достойно укладені до спільної могили. Символічна спадщина українських політичних мігрантів, здебільшого студентів Української Господарської Академії, які прийшли на територію тодішньої Чехословаччини у 20-х та 30-х років ХХ століття, після довгого часу переходить на діаспорну організацію. Українська ініціатива в ЧР зобов'язалась фінансово забезпечити оренду семи платних місць. Український ко-

лумбарій, де знаходяться останки педагогічних особистостей УГА, утримує мерія міста. Конкретну співпрацю у справі могил розпочато між УІЧР та мерією Подєбрад на початку 2004 року після того, як офіційні представники міста безуспішно контактували Посольство України в ЧР.

дар

Посольство святкувало День Незалежності

Посольство України в ЧР 9 вересня організувало з нагоди 13 річниці Дня незалежності України святковий прийом. Він відбувся у презентабельних просторах готелю „Прага“. На свято організатори традиційно запрошують закордонних дипломатів, високоставлених військових і духовних представників різних країн світу, чеських політиків. Цьогорічний захід відвідали й колишній прем'єр-міністр Чеської Республіки Мілош Земан та його співпрацівник з Уряду Мірослав Грегр. В інтер'єрі готелю було можливо подивитися світлини з тематикою українського пейзажу та скуштувати українські народні страви.

ред

Жінки радились у Римі

З 3 по 5 вересня 2004 року у Римі в приміщеннях комплексу „Сестри святої Анни“ відбулася Європейська конференція світових українських жіночих організацій. Участь у ній взяли члени Світової Федерації Українських Жіночих Організацій з Америки, Канади, Франції, Німеччини, Бельгії, Англії, Швеції, Австралії, Естонії, Польщі, Угорщини, України та Чехії. Делегати обговорювали діяльність та напрямки розбудови нових жіночих організацій. Українські жінки дискутували про пекучу проблему торгівлі українськими жінками, яка, на жаль, актуальна й в Італії, Греції та інших державах Європи. Чеську Республіку в Римі репрезентувала делегація ак-

тивісток Об'єднання українок в ЧР.

йой

“Вавилон” може зникнути

Рада Уряду з питань нацменшин організувала 8 вересня зустріч редакторів телепрограми для і про нацменшини в Чеській Республіці “Вавилон” із представниками нацменшин. На нараді обговорювалася проблема комунікації між остравськими публіцистами, які готують програму, та Прагою, яка має вирішальне слово у справі ефірного часу. Від вересня 2004 року можна цю програму дивитися щосередини о 16:45 на другому каналі. За словами учасників дискусії, програма “Вавилон” може зникнути, оскільки новий ефірний час не користується популярністю у глядачів.

ред

Поліція обмежить контроль

Українським громадянам, які прийдуть 31 жовтня віддати голос на виборчих дільницях у Празі та Брно, не слід боятися зайвих перевірок документів. Член Виконавчого проводу Української ініціативи в Чеській Республіці Микола Некоряк звернувся до Першого заступника Президента поліції ЧР Владислава Гусака із проханням, аби під час виборів президента України, що проходять в консульствах, поліція обмежила контроль на даній території до необхідної міри. Микола Некоряк висловив впевненість, що поліція задовольнить його прохання.

ред

Шановні громадяни України!

**СКОРИСТАЙТЕСЯ СВОЇМ ВИБОРЧИМ ПРАВОМ
- ВІЗЬМІТЬ УЧАСТЬ 31 ЖОВТНЯ 2004 РОКУ
У ВИБОРАХ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ**

На території Чеської Республіки проголосувати можна на таких виборчих дільницях (відкриті з 8-ї до 20-ї години):

- закордонна виборча дільниця №108, консульський відділ Посольства України в Чеській Республіці, м.Прага-6, вул. Ш. де Голля, 27 (ul. Ch. de Gaulla 27, Praha-6, Bubenec). Межі дільниці: м.Прага, краї - Стршедочеський, Ліберецький, Пльзенський, Карловарський, Краловеградський, Устецький, Пардубіцький та Їгочеський;
- закордонна виборча дільниця №109, консульське агентство України в м.Брно, вул. Нерудова, 7 (ul. Nerudova 7, Brno). Межі дільниці: краї - Південно-Моравський, Злінський, Оломлуцький, Моравсько-Слезький, Височина.

Якщо Ви перебуваєте на консульському обліку, Ви внесені до списку виборців і можете прибути на виборчі дільниці безпосередньо у день голосування.

Якщо ви не перебуваєте на консульському обліку і не маєте відкріпного посвідчення, Ви можете до 23 жовтня 2004 року включно особисто подати до відповідної дільничної виборчої комісії письмову заяву про включення до списку виборців із зазначенням адреси місця проживання чи перебування в ЧР та адреси місця проживання в Україні, пред'явивши паспорт громадянина України для виїзду за кордон.

Необхідну інформацію можете одержати за телефонами:

**у м. Прага - 233 342 000, 233 341 577;
у м. Брно - 541 216 973 (2).**

Вже маєте можливість оглянути Пороги на сторінках інтернету

www.ukrajinci.cz

▣ Українські втікачі хочуть збагачувати своє духовне життя

Фото: Олексій Півніський

У таборі для прохачів політичного притулку у селищі Вишні Лготи, що неподалік Острави, перебуває близько сотні українців, однак ці люди, ізольовані від зовнішнього світу, позбавлені забезпечення духовних

потреб. В той же час тут існує кімната для мусульманських обрядів. Тому деякі українські „азиланти“ запропонували заснувати тут центр для культурно-духовного життя, і звернулися по допомогу до Україн-

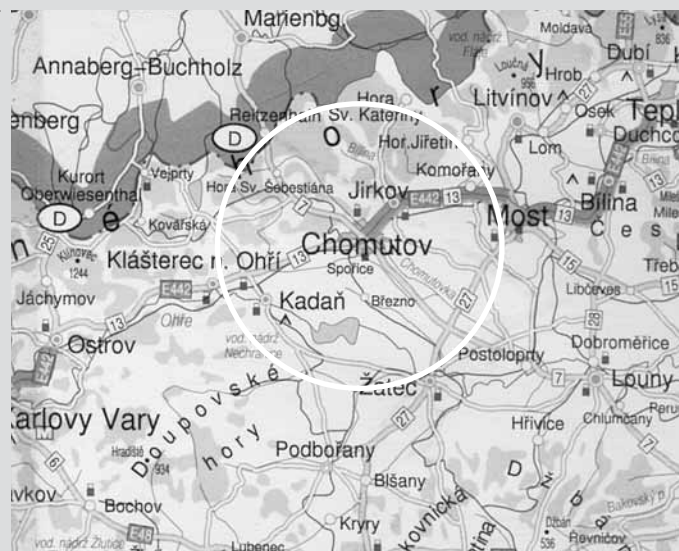
ської ініціативи в ЧР. 2 жовтня представники УЧР разом з редакторами часопису „Пороги“ та співпрацівниками агентури „ЧТК“ відвідали Вишні Лготи, щоб нав'язати контакт з адміністрацією табору та розшука-

ти українських „азилантів“, які б були здатні підтримати ініціативу. Вони виявили інтерес відвідувати служби Божі, які може забезпечити тільки священник, але для цього треба підготувати приміщення, яке відповідало б таким потребам. УЧР намагалися у співпраці з офіційними установами та церковними представниками якнайскоріше налагодити цю справу, а також допоможе заснувати в бібліотеці у Вишніх Лготах мале українське відділення. Крім чеських видань, тут зараз можна знайти російські та англійські книжки. Прийняття журналістів у таборі відбулося у суворох рамках, без попереднього дозволу відповідних органів Міністерства внутрішніх справ ЧР тут заборонено фотографувати. Це пояснюється можливим зловживанням публікованих світлин. Більш детально про ситуацію навколо Вишніх Лгот інформуватиме наступний номер „Порогів“.

Дар

▣ „Круглий стіл” у багатонаціональному Хомутові

Про ситуацію навколо національних меншин в Чехії дискутували роми, в'єтнамці, українці та представники інших народів у суботу, 18 вересня у місті Хомутов. „Нас дотепер сприймають як продавців дешевих сумнівних товарів, але між нами чимало поважних молодих лікарів, інженерів, підприємців”, - сказав представник хомутовської в'єтнамської громади Дуонг Віет Дунг. У минулому подібну проблему мали й українці. „Поліція нас довго сприймала лише як дешевих чорноробів, які в Чехії нелегально працюють, і тому їх треба закрити в тюрму, депортувати”, - підкреслив голова Української ініціативи в ЧР Віктор Райчинець, хоча додав, що особисто з випадками дискримінації не зустрічався. Він також наголосив на необ'єктивності чеських мас-медіа у відношенні до України. „Ідуть туди, як правило, чеські журналісти з однією

метою: відзняти бідність у Закарпатській області і спогади про першу республіку. Україна має ще й Львів, Київ, Чернівці, і зараз 21 століття, а не 30-ті роки”, - заявив Райчинець. Член виконавчої ради Європейського центру досліджень

расизму та ксенофобії у Відні Петр Ул зазначив: „На відміну від Іспанії чи Франції ми визнаємо меншини і не хочемо асиміляції в'єтнамців чи росіян, а їхньої інтеграції. Вони мають зберігати свою культуру та традиції”.

У Хомутові проживає біля п'яти тисяч ромів. За словами Мілана Адама, їх представника у Комітеті з національних меншин, який виник на початку цього року при міській ратуші, проблемою ромів залишається безробіття та відсутність житла. Староста Хомутова Івана Ржапкова, втім, зазначила, що останнім часом почастишали скарги на деяких ромів, з'явилися навіть петиції проти них. Тому вона вітає їхню ініціативу вирішувати проблеми разом з місцевим самоврядуванням та у злагоді із законами.

У районі Хомутова у 2001 році зголосилося до іншої народності, ніж чеської, моравської чи сілезійської майже 10 тисяч осіб, тобто біля восьми відсотків жителів. Словаки, українці і в'єтнамці становлять тут найбільшу групу іноземців.

чтк, пор

Що для вас означають закордонні лекції?

Десять років 10-15 тому поїздки за кордон були для мене великою атракцією. Мені було надзвичайно цікаво подивитися на місця, про які я міг за радянських часів тільки мріяти та читати. Окрім того, це до певної міри було досить фінансово вигідно. Але часом з'явилися можливості заробляти вдома (писати книжки та статті, робити різні переклади тощо), і поїздки вже не були такою нагальною потребою. Сьогодні до мене надходить значна кількість пропозицій читати лекції за кордоном, і мені навіть не завжди хочеться їхати. Але я це сприймаю як свій громадянський обов'язок, як можливість представити українську державу та українську націю у світі. Моя місія "громадського амбасадора" полягає в тому, що я намагаюся донести до світової спільноти, що ми не є зовсім безнадійна нація. Намагаюся показати, що Україна не просто держава із з корумпованою та скомпрометованою владою. Влада не є ціла Україна, адже існує ще народ. І тут я не намагаюся ідеалізувати український народ і протиставляти його владі, бо, зрештою, як народ, так і влада — неоднорідні. Моє послання великою мірою полягає в тому, щоб донести, що Україна є і може бути кращою, ніж її влада.

Ким є слухачі?

Мої закордонні виступи спрямовані передусім на студентів та професіоналів. Однак, я у своїх працях намагаюся поєднати свої політологічні знання та літературну риторику, намагаюся подати наукові тексти зрозумілою мовою. Якщо порівняти мою слухацьку аудиторію у 1994 році, коли я після Фулбрайтівської стипендії майже рік у своєму університеті викладав на добровільній основі, із нинішніми відвідувачами моїх лекцій, то можна говорити про певні зміни на краще. Раніше українськими студіями займалися насправді одиниці, переважно українського походження. Зараз україністика, на щастя, позбавляється статусу маргінальної, підозріло націоналістичної науки. Нещодавно я допомагав із пошуком контактів одному дослідникові із Південної Африки, який займався територіальними студіями (Agea Studies) у Дніпропетровську. І це дуже позитивна і невідворотна тенденція. Однак, мені дуже прикро, що українська держава не дуже переймається цим розвитком і ніяк не підтримує розвиток україністики за кордоном: не надає стипендії, не підтримує цільові дотації тощо.

Розкажіть про метафору "Двох україн"...

Із цією назвою я втрапив у певну інтелектуальну пастку. Ця назва — безумов-

Україна стоїть перед цивілізаційним вибором

В понеділок 11 жовтня до Чехії завітав український політолог Микола Рябчук. Цей номер "Порогів" вже був готовий до друку, але ми не могли не скористатися можливістю задати кілька йому запитань тут, в Празі.

Розмовляла Яна ЛЕОНТІЄВА
Фото: Дмитро КАРПЕНКО

но провокативна, і можна навіть сказати, що я став жертвою власної провокації. Адже ті, хто не читав або не уважно читав мої статті та книги, мене дуже часто звинувачують в тому, що я загострюю конфлікт між східною та західною Україною, пророкую їй розпад на дві частини. Тут мені згадується дуже гарне зауваження, яке друкувала львівська газета "Пост-Поступ" з покійним редактором Олександром Кривенком: "Наслідки публікації можуть не збігатися із наміром редакції".

"Дві України" — формула, створена не мною. Це журналістська банальність, яку я не просто перебрав, але намагався аналізувати, показати, що приховується за цим, дещо спрощеним, протистоянням. На мою думку, роздвоєння України полягає не тільки у географічному, скільки у розумово-ідеологічному просторі. І саме там ці проекти непримиренні. Звичайно, вони певним чином територіально прив'язані. У своїй книжці намагаюся описати це як тенденцію, яку можна змінити. Я не кажу, що Захід — кращий за Схід. Але, на мою думку, один "проект" — кращий за інший. Я безумовно проти советофільного проекту, який пов'язаний із цивілізаційною відсталістю та авторитарним режимом, це неперспективний шлях.

Західні цінності не так вже й далекі

східнякам. Як на мене, вони теж би були охочі сприйняти західну концепцію, якби мали об'єктивну інформацію, без лицемірства та зловживання. Антиреклама Ющенкові — просто смішні протиагітації. Відміна мого сприйняття "двох Україн" — в тому, що я не бачу межі, жодна конкретна межа навіть не існує. "Дві України" між собою проникають. Гарним прикладом є Київ, місто, яке говорить російською, але поводить "прозахідно".

Чи оптиміст Ви відносно виборів? Які прогнози?

Взагалі, я оптиміст щодо народу, який, на мою думку, вибере демократію, Європу чи відкрито сказано, Ющенка. Але, на жаль, підстав для оптимізму в мене набагато менше, коли йдеться про українську владу. Я не впевнений, що влада визнає волевиявлення народу. Важко прогнозувати, яких методів здатна вона вжити для того, щоб зберегти свій статус-кво та не дозволити країні йти демократичним шляхом розвитку. Однак, велике питання залишається в тому, чи ця влада є достатньо монолітною, і наскільки здатна запобігти "дезертирству" зі своїх рядів.

Це вже третій важливих вибір України за останніх 100 років. До перших двох я відношу події 17-20-тих та 91-ий роки ми-

нулого століття. Тоді, на мою думку, український народ двічі зробив неправильний вибір: на початку століття не підтримав Центральну Раду та Українську Народну Республіку, а наприкінці століття — вибрав не дуже вдалу форму незалежності, підтримавши її советський проект разом із обраним президентом. Сьогодні український народ отримав третій шанс вибрати, чи наші діти та онуки житимуть в країні так званого першого світу, чи третього світу. Це не просто вибір Ющенка чи Януковича, це більш глобальний, навіть цивілізаційний вибір. Або ми будемо сильнішими, або ми і надалі гальмуватимемо розвиток. Дуже хочеться сподіватися, що інстинкт самозбереження підкаже вірний шлях. Звичайно, внаслідок іншого, з моєї точки зору неправильного, вибору, великої катастрофи не станеться. Адже рано чи пізно Україна піде європейським шляхом. Питання лише в тому, наскільки важче нам буде наздогнати цивілізовані країни і життя скількох поколінь ми ще промарнуємо на подолання нашої радянської відсталості.

Дякую за розмову.

✕

Дві України

Потрапивши 1990 року вперше до США, я мав неабиякий клопіт зі з'ясуванням моїм співрозмовникам, із яких країв походжу. Зрозуміло, я вважав себе українцем і мав навіть про це відповідний запис у советському паспорті. Зрештою, існувала у світі така собі «Українська Радянська Соціалістична Республіка» — зі своїм уря-

дом і парламентом, і навіть із офіційним членством в ООН. Тому на запитання «Where you from?» я відповідав твердо і простодушно: «From Ukraine».

На моїх співрозмовників це не справило жодного враження. «Sorry?» — перепитували одні, чемніші. «What? — напружували всю свою телевізійну еруди-

цію інші. — Bahrejn?» «Ні, — поправляв я їх терпляче. — Юкрейн». «What's that?» «Одна із республік СССР». «Oh, Russia!» — радісно кивали американці. «Ні, — я намагався бути якомога терплячішим. — Росія — то теж одна із республік СССР». Це відкриття, схоже, впроваджувало їх у психологічний ступор. Як то Росія є однією з республік Росії?

А проте при кінці своїх мандрів я таки натрапив на чолов'ягу, котрого моє пояснення, схоже, ніскільки не збентежило. «Which Ukraine? — zareaguвав він цілком по-діловому. — Russian one or Polish one?» Тепер була моя черга збентежитись — і я лиш насилу спромігся пробурмотіти: «Soviet one. So far».

Захід і Схід

...Кожен, хто побував на заході і на сході краю — у Львові, скажімо, й Донецьку, — погодиться, мабуть, що це досить різні світи, різні цивілізації, починаючи від архітектури тих міст і кінчаючи способом мовлення й мислення місцевих жителів. Соціологічні дослідження в цих регіонах під-

тверджують, що східняки і західняки не лише розмовляють різними мовами (російською й українською), а й голосують за цілком інші партії, ходять до інших церков (якщо взагалі — зокрема на сході — ходять), орієнтуються на цілком інші культурні моделі, цивілізаційні й геополітичні центри, сповідують інші, принципово непримиренні і несподівані між собою історичні міфи та наративи, бачать не тільки минуле, а й майбутнє краю цілком інакше.

...З такої екстраполяції походять численні, особливо поширені в зарубіжній пресі, міфи про «націоналістичний» захід і «проросійський» схід. Звідси ж походять і численні пророцтва неминучого розпаду України на «схід» і «захід» та апокаліптичні видіння громадянської війни — такої собі колішчини з неліквідованими до кінця атомними ракетами.

Ціна компромісу

Протиріччя між «двома Українами» справді є гострими і в багатьох принципових моментах, як видається, неподоланними. Важко, справді, якось примирити советську й антисоветську концепції української історії, чи, скажімо, ідею європейської інтеграції з ідеєю приєднання до білорусько-російського (підставово антизахідного, антиєвропейського) союзу; важко, зрештою, домогтися відродження української мови й культури і водночас толерувати їхню подальшу маргіналізацію й витіснення з повсякденного вжитку російською мовою та культурою...

Метафора «двох Україн» дає загалом

зує Україну советську і євразійську, націлену на «східнослов'янський союз», на розвиток шляхом лукашківської Білорусі. Але метафора нічого не каже про реальний простір між означеними полюсами, про те, як згадані «дві України» одна в одну проникають, як між собою взаємодіють, і що врешті з того взаємопроникнення і взаємодії може постати.

Київ як столиця, роташована в центрі краю, є справді тим місцем, де West meets East, і де прикмети «двох Україн» виявляються зональовішими і найхарактернішим чином. Від того, яким чином протиріччя між «двома Українами» будуть розв'язані тут, великою мірою залежить їхнє розв'язання в усій країні, а відтак і її майбутнє.

Подібно до Львова, Київ заселений на три чверті етнічними українцями, а проте на вулицях тут домінує російська мова, майже як у Донецьку. «Українська» Україна тут, щоправда, помітніша: майже всі вуличні написи, вивіски магазинів, реклами подаються по-українськи. По-українськи виступає більшість урядовців, депутатів, переважно по-українськи продукуються офіційні документи й читаються лекції у вузах, понад 80% школярів у Києві ходять до формально українських шкіл. Покійний Данило Струк, професор україністики з Торонто, полюбляв жартувати з цього приводу, що Київ, мовляв, нагадує йому якесь дивне місто під окупацією: влада тут розмовляє однією мовою, люди — іншою.

Насправді ж усе значно складніше, бо

«обома мовами», і лише одна третина — виключно по-російськи. Натомість більшість владних еліт, походючи переважно з советських часів, з південно-східних регіонів, українською мовою в побуті майже не користується: ані Кучмині, ані Кравчукові діти й онуки не є україномовними, — в «елітному» середовищі це радше правило, аніж виняток. Чому всі ці люди в такому разі заповзялися проводити іншу (хай не цілком, а все ж істотно іншу) політику, ніж їхній номенклатурний брат Лукашенко, — це один із найцікавіших постсоветських (українських, казахських, азербайджанських і т.д.) парадоксів.

Третя, «невизначена» Україна

Між «двома Українами», як між двома географічними, політичними та культурними полюсами, лежить величезний простір, заселений людністю із доволі аморфною політичною та національною свідомістю. Соціологічні опитування показують, що «українську» Україну (і відповідні «проєвропейські» цінності) підтримує приблизно четвертина населення. Україну «советську» (і відповідні цінності та орієнтації) підтримує приблизно третина опитуваних. Решта, себто майже половина населення, на більшість запитань відповідає стереотипно: «не знаю», «не розумію», «мене це не цікавить», «ще не визначився». А якщо вже визначаються, то висловлюються за інтеграцію до ЄС але разом з Росією; за вільний ринок, але з усіма можливими «соціальними гарантіями»; за відродження української мови й

непогане уявлення про два полюси (географічні, ідеологічні, мовно-культурні), уособлення яких можна умовно вважати Львів і Донецьк. Один полюс є символом України української та європейської, проатлантичної, зорієнтованої на ЄС і НАТО, подібно до країн Балтії та Центрально-Східної Європи. Другий полюс символі-

в приватному спілкуванні ані влада, як правило, не розмовляє по-українськи, ані люди не розмовляють так одноставно по-російськи, як це може видатися на київських вулицях чи в інших публічних місцях. Соціологи стверджують, що приблизно третинна киян у себе вдома розмовляє по-українськи, ще третина —

культури, але — зі збереженням подальшого панівного становища мови й культури російської. Дехто вбачає в цьому постсоветську шизофренію, вияв травмованої тоталітаризмом свідомості, дехто — забавний стрибок із домодерної доби в постмодерну.

...Чи можна цей «кепський мир» пере-

творити в «добрий», себто вийти зі стану стагнації, не порушуючи стабільності? — ось питання, на яке шукають відповідь різні політичні сили в Україні. Ясно, що «партія влади» цілком задоволена з наявного статусу-кво й аж ніяк не зацікавлена в його порушенні. Як ніхто інший, потребує «двох Україн», щоб відігравати роль облудного посередника між ними, — продаючи себе у цій ролі як на внутрішньому, так і на міжнародному ринку. Але ще більше потребує тої третьої, «невизначеної» України, — бо саме тут розташоване її основне електоральне поле, саме тут вона може сповна застосовувати свій улюблений «адміністративний ресурс», легітимізуючи своє авторитарне правління формально демократичними «голосувальними» процедурами. Тому, власне, й старається якнайдовше утримувати тих людей у стані зневіри, апатії, дезорієнтованості, цинізму і, звісно, страху перед будь-яким суспільним конфліктом. І саме тому всі прорежимні чи, як їх ще називають, «пропрезидентські» мас-медіа денно й нічно прищеплюють людям моральний релятивізм, конформізм і цинічно-гедоністичне ставлення до повсякдення.

«Я, звісно, не ангел», пояснює Президент свою макабричну схильність до зеківського жаргону, зафіксованого на сумнозвісних касетах. «А хто з нас ангел?» — підхоплюють його тезу вірнопіддані мас-медіа. — «І хто його замінить? Той страшний комуняка? Чи той зациклений націоналюга? Хочете, щоб була громадянська війна?..»

Звісно, ніхто не хоче. Краще й справді не розхитувати човна, у якому ми всі пливемо.

Підстави для обережного оптимізму

У випадку України існують, однак, три чинники, що дають певні підстави для обережного оптимізму. Жоден із них окремо не гарантує успіху, проте, діючи разом, вони відкривають перед українцями певні шанси на подолання стагнації та авторитарних тенденцій.

По-перше, соціальний потенціал країни залишається досить значним. Відносно високі показники освіченості роблять суспільство відкритим до інформації, попри всі зусилля влади цю інформацію обмежити чи спотворити. За десять літ незалежності вдалося істотно декомунізувати, а почасти й десоветизувати систему освіти. Поступово змінюється спосіб життя й мислення багатьох, особливо молодих людей. Економічні реформи, хоч які половинчаті й непослідовні, все ж відкрили певні можливості для економічної самодіяльності громадян, а відтак і

для певного, ще слабого й пригнобленого «шантажистською» державою, економічного та політичного плюралізму. Попри систематичне й цілеспрямоване руйнування авторитарним режимом структур новонародженого громадянського суспільства (зокрема — незалежних мас-медіа), вони все ж розвиваються у великих містах, особливо в столиці, поширюючись також, хоч і з великими труднощами, на периферію.

По-друге, олігархічна «партія влади», на відміну від панівної колись комуні-

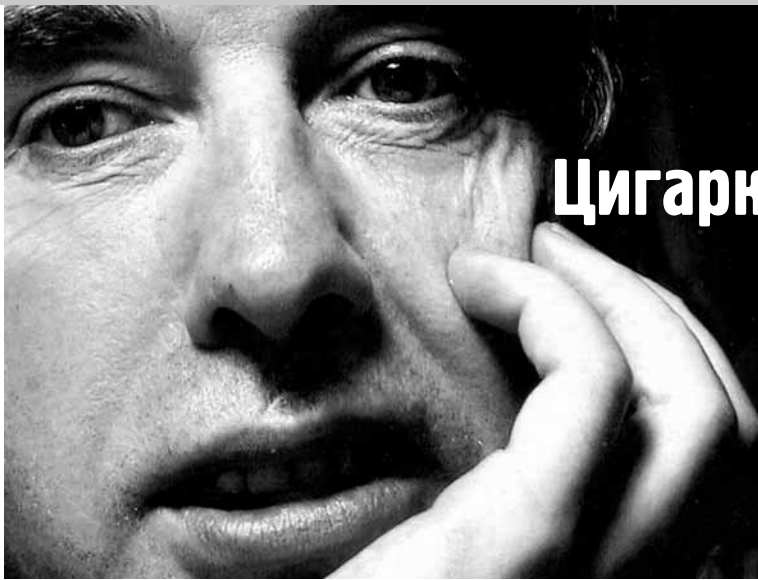
тичної номенклатури, не є монолітною. Складається з різних кланів, інтереси яких не лише відрізняються, а й нерідко суперечать одні одним. Поряд із традиційною «паразитичною» олігархією, що зробила свої мільйони на розкраданні російських нафти та газу, махінаціях з банківськими кредитами та імпорто-експортними ліцензіями і пільгами, вибивається в силу молодша група, яка намагається щось виробляти, а отже й інвестувати у власній країні, попри вкрай несприятливі для цього умови. Помітно зменшився вплив капіталу з України до офшорних зон, чому вочевидь спри-

яла не лише економічна політика уряду Віктора Ющенка та Юлії Тимошенко, а й жорсткіша політика західних урядів щодо постсоветських «бізнесменів», схильних відмивати свої брудні мільйони у західних банках.

І по-третє, Україна, подобається це комусь чи ні, розташована у Європі, занадто близько від кордонів заможних країн Першого світу. А це означає, що раніш чи пізніше європейцям доведеться виробити щодо неї гнучкішу та послідовнішу політику. Захід, здається, переоцінює готовність українських еліт віддатись Москві, як і здатність самої Москви опанувати такий великий і різномірний край, як Україна. А з іншого боку, Захід явно недооцінює зацікавленість тих-таки українських (та й російських) еліт у нормальних контактах із Заходом, себто в можливості вільно тримати свої гроші в західних банках, відпочивати на престижних західних курортах, посилати своїх дітей на навчання до найславніших західних університетів. Як-не-як, зовсім не для того уся ця еліта здійснювала перестройку, демонтувала імперію й зрікалася комуністичних ідей, щоб і далі сидіти в ізоляції від світу країни, у своїй позолоченій номенклатурній клітці.

Практично це означає, що Захід, поперше, не повинен піддаватися примітивному шантажеві Києва, котрий погрожує «зближенням із Москвою» щоразу, як мова заходить про права людини, незалежні мас-медіа, вільні вибори, судову реформу. А по-друге, Захід може і мусить ефективніше боротися з відмиванням брудних грошей постсоветськими «бізнесменами» через західні банки, застосовуючи зокрема й жорсткішу візову політику щодо численних політиків та підприємців, підозрюваних у корупції. Доти, доки шенгенські візи є проблемою для вчених, що виїжджають на конференції, чи журналістів, що висвітлюють міжнародні події, але не для десятків постсоветських гангстерів, що вільно собі мандрують по цілій Європі, всляккі розмови про допомогу постсоветським країнам звучать, м'яко кажучи, нешироко...

«Ірак — не єдине місце, де нині точиться боротьба за демократію», — так назвала недавно газета Wall Street Journal свою статтю про Україну. Мені важко дати ще щось до сказаного.

Цигарка – це екскременти. Папір, гній і солома

Український психолог зазнав
у Чехії різних випробувань,
але довів своє вміння

Текст: Олекса ЛІВІНСЬКИЙ

Каже, що він не лікар, не маг і тим більше не шарлатан. Він – психолог, який допомагає позбавитись шкідливих звичок – палити цигарки, пити забагато алкоголю чи, скажімо, їсти шоколад або гризти нігті. „Діть зі мною, але не чекайте від мене дива. Диво є у кожному з вас. Навчу вас лише вміти бути цим дивом“, - закликає він. Він – українець. І з цим тут живе, працює і не соромиться завжди це підкреслювати. І чехи за ним ідуть. Він – Ростислав Прокоп'юк.

Невелика канцелярія у самому центрі Праги, на Сеноважній площі, не нагадує приймальню лікаря, ані спиритуальні ритуали тут також явно не проводяться. У центрі здоров'я „Аура“, наче на виставці, висять картини із зображенням природи. На дверях напис – „У кімнаті не курять“, хоча на столі у попільничці – гора недопалків, а некурець одразу відчуває малоприємний запах „забичкованих“ цигарок. „Це – останні цигарки у житті моїх відвідувачів“, - каже говіркий і енергійний український психолог, один з тих „наших“, який „довів, що вміємо!“

Він пройшов непростим шляхом професійного становлення в Чехії. У Києві вивчав психологію, сексологію, навчався у відомої Джуні Давіташвілі. Працюючи на „телефоні довіри“, вирішував різні міжлюдські стосунки. „Одного разу мені подзвонила пані і скаржилася на головний біль. В іншому випадку я б сказав, що це не лікарська консультація. Моє „шосте відчуття“, інтуїція підказали, що цій пані не можна відмовити. Почав з нею працювати, і біль зник“, - пригадує він. Йому досить було лише доторкнутися до хворого місця... Так молодий хлопець, якому було трохи більше 20-ти, виявив свої біоенергетичні здібності.

На початку 90-х Прокоп'юк познайомився із чехами, які працювали в Україні. На їхню пропозицію приїхав до Чехії, у якій ще відчувався романтичний „революційний“ дух, але життя швидко капіталізувалося. Різкий перехід від „тоталіти“ до демократії не всі переживали спокійно, люди потерпали від різних депресій і шукали з них виходу. Спосіб, яким користувався український психолог, тут був новим, трохи „східним“. Розпочавши прак-

тикувати у Таборі, продовжив у Страконіцях, Прахатицях, Чеському Крумлові, їздив по різних селах, і на 5 років осів у Чеських Будейовицях. Його пацієнтами були люди не лише з регіону, а й навіть із сусідніх країн. Якби праця не давала результатів, довелося б зайнятися чимось іншим чи покинути країну. „Було багато ситуацій, коли я мав запаковані валізи і підготовлені гроші на квиток додому, - пригадує психолог. – І лише від моїх чеських колег залежало, чи я тут залишусь, чи ні. Люди у мене вірили, і я продовжував працювати“. Ростислав Прокоп'юк пройшов різні випробуваннями. В одному з райцентрів пацієнтка, якій допоміг „той руський доктор“, без жодного злого умислу дорікнула цим своєму чеському лікареві, який безуспішно намагався їй допомогти багато років. І через кілька годин за українцем приїхала поліція і... наказала протягом двох годин покинути місто, інакше доведеться покинути країну за 24 години... „Я вчився у своїх чеських пацієнтів, - не приховує пан Прокоп'юк, - вчився насамперед мови, намагався збагнути, чого їм не вистачає і як їх слід лікувати. Років зо шість я робив собі ім'я в Чехії, і лише на сьомий почав його використовувати. Переконався, що чехи завжди допоможуть людині, яку можуть і не знати і яка навіть є іноземцем. Але тільки якщо ця людина – відповідальна за свої вчинки і зобов'язання“.

Зрештою, у 1998 році відкрив ординацію в Празі. У столиці, де шалений діловий і творчий темп „заганяє“ людей, працювати не просто. До того ж, пражакам особливо властивий традиційний чеський скептицизм і недовіра. Як вдалося його подолати українцеві, який „закодовує“ за допомогою біоенергетики? „Ім не вистачає дотику, звичайного природного дотику долонею, - стверджує він. – Саме долоня є найголовнішим передавачем та приймачем інформації, і дотиком до неї я дістаю аж душу пацієнта. Так само я вкладаю у закодовану цигарку біоенергетичну інформацію. Ця, і наступна – контрольна, цигарки, для нього є останніми у житті: вони не мають для нього смаку, здаються порожніми. Цигарка – це папір. Екскременти, гній, солома“.

Вирішальним для пацієнта є ранок наступ-

ного дня. Дехто про цигарки й не згадає, декому потрібна додаткова консультація по телефону чи особисто. Прокоп'юк, утім, зізнається, що десять-двадцять відсотків пацієнтів таки знову тягнуться за нікотиновими паличками, та й то здебільшого у значно меншій кількості. „Кожен пацієнт повинен насамперед хотіти (!) позбутися шкідливої звички, а такі люди не зовсім у цьому впевнені. Я нікого не можу примусити“, - додає він. Їржіна Богдалова, одна з найпопулярніших чеських актрис, була пацієнткою українського психолога. Намагалася багато разів позбутися паління, поверталася до нього, а після прийому у центрі здоров'я „Аура“ просила навіть... повернути звичку. Нині пані Богдалову з цигаркою не побачите...

Ходить до „Аури“ чимало й українців. „Заробітчани тут важко працюють, по 10 годин, уночі, мають депресії через віддаленість від дому, від родини... Часто їх переслідує головний біль, але відвідати чеського лікаря не можуть – не мають відповідної страховки, - із сумом зазначає Прокоп'юк. – Я не можу їм відмовити у допомозі“. За роки свого перебування у Чехії він помітив значні зміни у ставленні українців до цієї і своєї країни, до себе, у їхній поведінці. „Чимало наших людей вже адаптувалося тут, одразу й не визначиш, скажімо, за одягом, розмовою чи поведінкою, що ця людина – з України. Головне – не боятися, почувати себе впевнено у цьому суспільстві, і тоді воно тебе сприйме“, - радить він.

Він не вважає себе лікарем, але має дуже багато знайомих-лікарів. Нещодавно запросив відвідати Чехію свого друга – хірурга з України. У тутешніх лікарнях той дивувався, як чеські колеги під час операції дивляться не на опероване місце, а на... монітор. „Наш лікар, якби йому була доступна така сучасна апаратура, робив би операції набагато краще, бо вдома все залежить лише від його рук“, - додає Прокоп'юк. Тому має намір запросити до Чехії й інших кваліфікованих колег з України, пропонує організувати в Івано-Франківську курси чеської мови для лікарів. Він переконаний: „Українці працюють руками, і це їхня перевага, а не недолік“.

Гонгадзе вбила репресивна система влади

Український журналіст розкриває суть найскандальнішого злочину

Текст: Олег ВІСТОВИК
Фото: архів

Зникнення 16 вересня 2000 року й знайдення 2 листопада того ж року у лісі біля районного центру Тараща тіла журналіста Георгія Гонгадзе, стало одною з найбільших політичних інтриг і міжнародним скандалом. Попри появу нових документів, свідчень далі не відомо, як журналіст загинув, які були причини смерті. Мало хто відважується на 100 відсотків вказувати на замовників злочину. Звинувачення у причетності до вбивства президента, міністрів українського уряду, їхні суперечливі заяви надають справі актуального політичного й правового виміру. Деякі зацікавлені справою пробують зібрати усю дотеперішню фактографію і водночас поставити додаткові запити. Такою спробою зібрання й виведення висновків є книга Ярослава Кошіва „Обезголовлений. Убивство журналіста”.

Третя книжка журналіста Ярослава Кошіва, який постійно проживає в Англії, з'явилася у січні 2003 року в англійській версії. У 2004 році вона видана в Україні, в українській версії. Саме останнє видання слід вважати актуальнішим, автор використовує нові факти, скажімо звільнення з-під арешту генерала міліції Олексія Пукача, який дав доручення знищити документи, що підтверджували стеження міліцією Гонгадзе, або звільнення 29 жовтня 2003 року генеральному прокурору Святославу Піскуна, який дав розпорядження арештувати Пукача. Ці дві події показують, настільки справа Гонгадзе гаряча.

Доказом цього є оприлюднення улітку цьо-

горокунасайті <http://www.delogongadze.org> записів допитів Ігоря Гончарова, міліціонера, який співпрацював з кримінальними структурами. Гончаров у в'язниці почав давати свідчення у справі викрадення та вбивства Гонгадзе, причетності до цього високих чинів міліції і МВС. Але у в'язниці і Гончарова отруєно, а перед тим він зазнавав тортур. Для автора — це ще один доказ, що частина представників владних структур в Україні зовсім не зацікавлена у розкритті справи вбивства журналіста й прямо має його кров на руках.

Книжка вміщує у хронологічному порядку велику кількість фактів, які оприлюднювали сайти „Українська правда” чи „Україна кримінальна” та частина неза-

лежних газет. Кошів, попри те, що вважає винним президента Кучму, колишнього міністра внутрішніх справ Юрія Кравченка, олігарха Олександра Волкова, не втікає від питань про роль у справі Євгена Марчука. Кошів питає, як можливим було утримання у таємниці записування розмов у кабінеті президента і виїзд за кордон охоронця президента майора Миколи Мельниченка. Він пробує дослідити, хто допомагав Мельниченку, а також хто перевіз тіло журналіста з місця злочину до Таращі. Існує ще багато знаків питання, наприклад, про початки — і гроші — сайту „Українська Правда”, який заснував із друзями Гонгадзе. Слід відмітити відсутність записів Мельниченка з днів, коли мало місце викрадення та вбивство Гонгадзе. Автор розуміє вагу цих записів, але не має відповіді на запитання, чи записи з тих днів існують чи ні, та чи час їх оприлюднення не є ще одним з елементів загострювання інтриги навколо смерті журналіста і причетних до того людей.

Слабкість опозиції виявилася під час розпаду справи Гонгадзе, пізніше — під час парламентських слухань, звітів прокуратури і під час акції „Україна без Кучми”. Автор показує невизначеність у той час Віктора Ющенка, Івана Плюща, цинізм, брехню чиновників, коли тіло було знайдено, провокації проти наметового містечка на Хрещатику у лютому 2001 року, двозначну поведінку комуністів та інших політичних угруповань

Справа Гонгадзе — не виняток

В Україні з політичних мотивів приблизно з половини 90-их (від розгрому телебачення СТБ) до сьогодні гинуть люди. Але державні органи — міліція, прокуратура, СБУ — не вміють або не хочуть розкри-

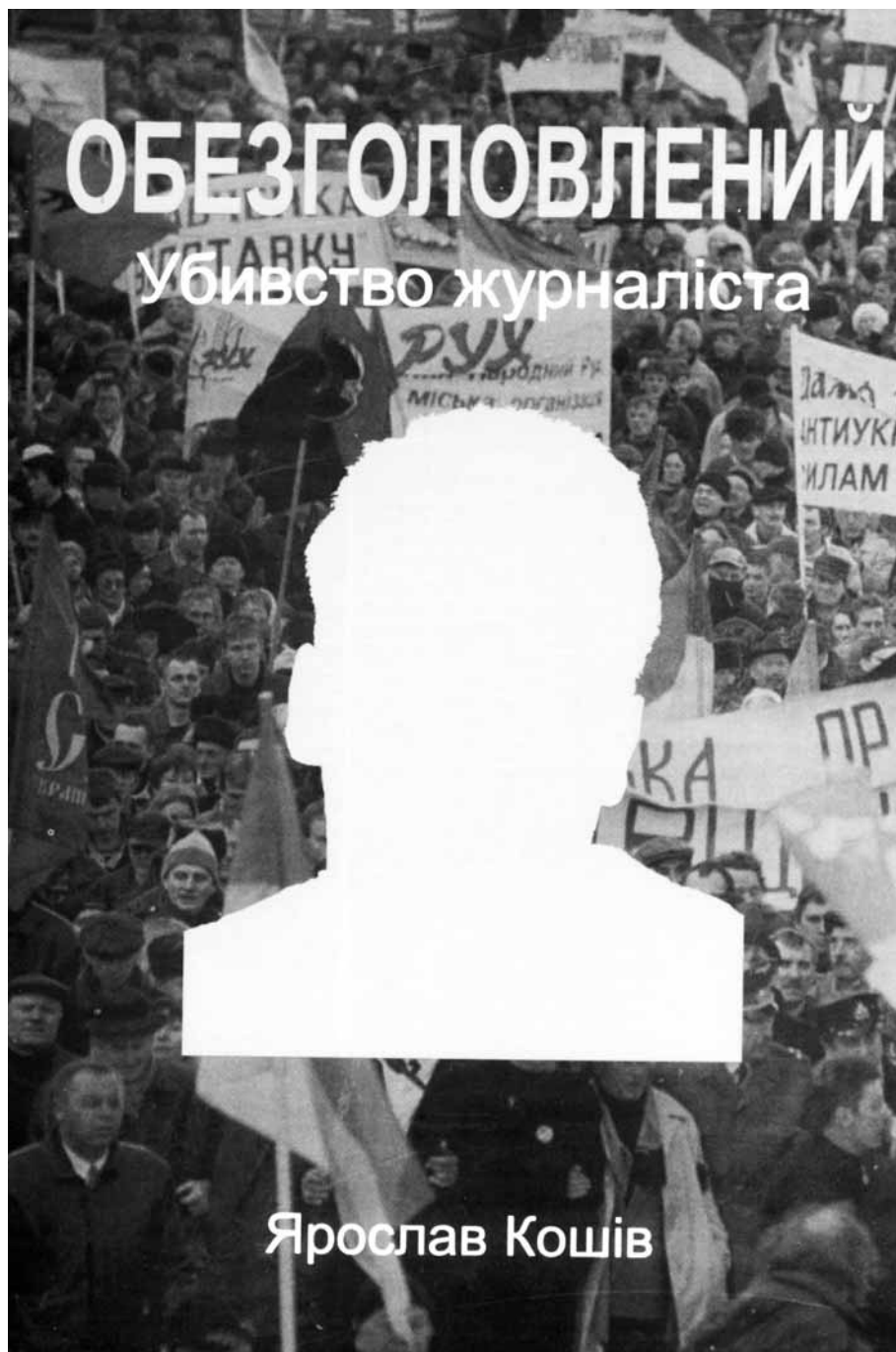
Ярослав Кошів

вати злочинів, а буває — прямо захищають злочинців у погонах. Сергій Шолох, свідок у справі Гонгадзе, після погроз був змушений виїхати в еміграцію до США, у керівника сайту „Україна кримінальна“ Олега Єльцова стріляли, нещодавно підпалено друкарню у Чернівцях та редакцію газети „Поступ“ у Львові. В той час видаються тисячі доларів на ніби то „незалежні“ експертизи записів Мельниченка та інформаційні війни (Кошів згадує фільм „Піар“, спрямований проти В. Ющенка, підготовлений західним журналістом та профінансований українськими олігархами). Не можна вважати демократичною і європейською країну, в якій державні служби й органи загрузли в корупції та порушенні законів, а контрольовані олігархами з оточення президента Кучми медіа займаються дезінформацією чи „відбілюванням“ причетних до злочинів чиновників. Ситуація є хворою, коли роль і місце у суспільній та політичній ієрархії визначає відстань від вуха президента. Ярослав Кошів правий, що справа Гонгадзе — вершина айсберга, що перевищує масштабом і значенням відому аферу „Вотергейт“, після якої мусив піти у відставку американський президент Річард Ніксон. В історії людства було багато не вяснених політичних убивств, але в Україні таких справ за 13-літню історію незалежності забагато — зникнення скарбника Руху Богдана Бойчишина, ніби-то кримінальні вбивства журналістів Ігоря Александрова, Бориса Дерев'янка, автокатастрофи В'ячеслава Чорновола, Олександра Кривенка, Ігора Малєва, анонімні смерті від інфаркту чи алкоголю охоронців Івана Плюща, смерті свідків чи „призначених“ до ролі вбивць Гонгадзе кримінальних авторитетів, смерть Вередюка — ніби-то вбивці журналіста Александрова, таємничі самогубства, наприклад журналістки СТБ Мар'яни Чорної, підпали офісів, помешкань не вигідних владі людей.

Методи боротьби з противниками, затирання слідів ненабагато змінилися від часів Союзу. Як і тоді, так і зараз „неугодних“ обстрілюють — про Гонгадзе писалося, що він мав борги, зв'язки з кримінальним світом і це є основною причиною його смерті. Про Віктора Ющенка розповсюджуються за допомогою „Інтера“, „1+1“ та УТ-1 вигадки, що його жінка — агент США. Але факти зловживання владою, розкрадання мільйонів замовчуються. Українські політики повинні бути зацікавлені у розкритті цієї справи, вважає Кошів.

Які висновки?

Перш за все — автору слід було б позбутися зайвих емоційних висловів, повторень і суджень, не підтверджених фактами. У черговій книжці вартувало б про-

аналізувати питання причин розвитку подій в українському політичному житті, появу проблеми політичних убивств, фронтальної атаки з боку влади й олігархів на журналістів і медіа. Пояснення усього лиха особистими якостями президента, або за допомогою його біографії (бідне дитинство) не показують суть проблеми сходження України на „білоруський шлях“. Щоб мати повніший образ, потрібен глибший показ процесів криміналізації усіх ділянок життя, силуети основних керівників репресивних органів, бізнесу — тобто „школу“ часів СРСР. Треба зобразити філософію підготовки кадрів силових структур, ідей, які панують у приміщеннях й навчальних закладах, які ви-

рошували кадри колишнього КДБ. Може мати значення, на мою думку, показ методів політичної боротьби часів комунізму (психіатричні лікарні, вбивства, постійні пошуки зовнішніх та внутрішніх ворогів), і що українська система правосуддя, міліція й владні еліти в Україні дотепер не реформувалися, мають „радянський“ тягар, лише поміняли символіку. Ці елементи могли б дещо глибше пояснити причини деморалізації не лише українських чиновників, політиків, але й українського суспільства, яке поступово про справу Гонгадзе забуває....

✕

Про що мовчать замки VIII

Невицький замок твердиня „поган-дівчати”

Підготувала Ленка КНАП
Фото архів

Історія Невицького замку починається десь у XII столітті. Фортеця розташована на горі вулканічного походження, яку з півночі омиває невеликий гірський струмочок Вайда, а із заходу — бурхлива ріка Уж. Зі стратегічного боку замок розташований дуже вдало, тому що саме в цьому місці, де вузька долина Ужу починає розширюватися, можна було успішно контролювати шлях, що виходив на Ужоцький перевал.

Саме будівництво замку було пов'язане з активною проруською політикою угорських королів, зростанням ролі гірських перевалів і шляхів, які вели через Карпати на північ і схід до Галича та Києва. Тоді замок був земляним городищем невеликих розмірів, який у 1241 році монголо-татари зруйнували. В другій половині XIII століття його знову відновлюють. Під час середньовіччя у Невицькому замку, так як і в недалекому Мукачівському чи Ужгородському, змінилося багато господарів, і, будучи на тих самих державних теренах, він прошов тими ж історичними подіями.

В 1279 році угорський король Ласло IV передав усі володіння комітату Унг і його управління трансільванському воеводі Фінті з роду Обо. Після його смерті госпо-

дарем Ужанщини і Невицького замку став його брат Омодей (Амодей). Але вже у 1318 році, під час боротьби магнатів з новим королем Карлом Робертом із династії Анжу, замок захопив вельможа Петр, син Петена. Невицький замок був його останньою опорою у повстанні, яке вів проти короля, і яке тривало більше 10 років. Королівські війська придушили повстання, і замок захопили в 1321 році.

Після цього замок повернувся у власність короля. Нова епоха в його історії розпочинається в 1328 році, коли Карл Роберт передає його спочатку в тимчасове, а з 1333-го в постійне володіння князів Другетів. Дарчу грамоту Другетам у 1343 році підтверджує новий угорський король Людовік Великий. Із того часу і аж до моменту знищення фортеці в середині XVII століття саме вони володіли замком.

До середини XV століття Невицький замок тільки номінально вважався центром домонії — володінь Другетів на Ужанщині. Тут вони тримали лише власного каштеляна. Ситуація змінилася, коли в 1440 році в Угорщині розпочалася громадянська війна, і Другети знов стали помітними фігурами в політичному житті країни. **x**

ЛЕГЕНДА ПРО ПОГАН ДІВЧА

Колись дуже давно в долині річки Уж поселилась жорстока турецька царівна, яку народ прозвав „поган-дівча”. І задумала вона на крутій горі над Ужем, серед дрімучих лісів, побудувати для себе неприступну фортецю. Яничари зганяли людей піднімати на гору каміння і будувати твердиню. Для міцності наказала Погана Діва гасити вапно молоком та білками яєць. Але цього їй показалося замало, і придумала собі домішувати до вапна материнське молоко та ще й людську кров. Почали помирати маленькі діти. По всій долині стояв плач. Не стало народу легше навіть тоді, коли замок було вже збудовано. Вояки Поганої Диви ризикали по селах, сама вона з башти замка стежила за перехожими. Хто йшов попри замок та не кланявся їй низенько, тому вона веліла голову рубати.

Жив в той час в недалекому селі робітник Іванко. Він якось сказав своєму хазяїнові, що визволить народ від Поганої Диви, як тільки стане королем. „Коли це залізо завітне, тоді ти будеш королем”, - відповів хазяїн, встромивши в землю істик, паличку з наконечником для чищення плугу. Раптом на його очах істик перетворився в зелений куц з розкішними трояндами. Відпустив хазяїн Іванка, пішов той в Ужгород, де якраз обирали короля. Хтось запропонував аристократам, що ніяк не могли розібратися поміж собою, підкинути в повітря золоту королівську корону. На чию голову вона опуститься, той королем і буде.

Підкинули. І впав цей вінець на голову Іванка. „Не бути селянину королем”, - сказали аристократи. І знов підкинули корону. З тим же результатом. Втретє корона опустилася на ту ж голову... Що робити? Став Іванко королем. Зібрав велике військо, велів зігнати стада худоби, і пішов до замку. Було вже темно, Іванко наказав прив'язати до кожної тварини дзвіночок, а поміж роги поставити в'язанку сіна та підпалити її. Коли все стадо з ревінням посунуло на фортецю, то Погана Діва прокинулася від страшного галасу. Перестрашилась, вскачила на свого чарівного коня, і помчала в бік Ужгорода. Та Іванко помітив утікачку — почалася погоня. Дорога йшла густим дубовим лісом, і Погана Діва зачіпилася своїм розкішним волоссям за густі гілки та повисла на них, а кінь її поскакав далі. Як вже просила царівна Іванка не губити її, пропонувала своє серце... та убив Іванко жорстоку чародійку. Тіло її було спалено, а над попелом насипали курган. І донині він стоїть під замком в долині коло поля.

Український танцюрист підкорив Париж

Але вдома про нього дізнались лише після смерті

Підготувала Ріта Кіндлерова

У Парижі, на цвинтарі Сен-Женевсьв-де-Буа, на могилі "бога танцю", як називали Лифаря його сучасники, зроблений лаконічний напис: "Серж Лифар з Києва" („Serg Lifar de Kiev"). Ось так, без усяких регалій та звань, яких у нього було безліч, геніальний українець вирішив назвати себе по смерті.

Блiskучий танцівник, балетмейстер-постановник, педагог. Народився у Києві 1905 року в заможній сім'ї чиновника департаменту водного і лісового господарства Михайла Лифаря і його дружини Софії. Родина коріння сім'ї Лифарів сягає козацьких часів. Хлопчиком співав у хорі Софіївського собору, вчився грати на фортепіано в Київській консерваторії, у класі танцю при Київській опері, навчався у балетній студії відомого балетмейстера Київської опери Броніслава Ніжинської. В Києві й розпочалася його дорога у світ балету. "Для киянина немає нічого дорожчого за Київ з його Дніпром, що з дитинства входить у все єство!", - оспівдувався нащадок древнього козацького роду. У маєтку поблизу Канева слухав дідові оповіді про давнину, вдивлявся, як він сам згадував, у "пожовклі вицвілі грамоти з восковими печатками, що ними нагороджували Лифарів українські гетьмани і кошові отамани великого війська Запорізького".

З 1923 року Сергій Лифар — у Франції. 19-річним юнаком він виїхав на запрошення Сергія Дягалева до Парижа, де розпочався його триумфальний артистичний шлях від артиста кордебалету до першого соліста і балетмейстера. Він виконував головні партії в балетах „Жар-птиця", „Аполлон Мусагет", „Петрушка" (роль Арапа), „Блудний син". І вже за чотири роки стає першим танцівником трупи "Російські сезони". Його визначна роль — в оновленні балету „Гранд Опера". І чим саме тут дебютував?! Ліричним балетом Прокоф'єва "На Дніпрі"! У „Гранд-Опері" понад 30 років був солістом, балетмейстером і педагогом. Під його керівництвом балетна трупа першого театру Франції стає однією з кращих у Європі. Після цього було ще майже 200 балетних постановок, дивертисментів (в оперних спектаклях) і окремих концертних номерів, але перша з них була пов'язана з батьківщиною.

У воєнні роки Серж Лифар на підставі брехливих свідчень був звинувачений у колабораціонізмі і засуджений французьким

Рухом Опору до страти. Митець змушений був тікати з Франції. У 1944-1947 роках очолює трупу „Нуво бале ле Монте-Карло". Після війни Національний французький комітет із питань „чистки" скасував обвинувачення, і балетмейстер повернувся до Франції.

Сергій Михайлович, а саме так він просив називати себе, здобув світове визнання трупі Гранд-Опера. У Парижі він заснував та очолив інститут хореографії, був професором кафедри історії й теорії танцю в Сорбонні, президентом Всесвітньої Ради танцю ЮНЕСКО та Французької академії балету. Став академіком Французької академії мистецтв, кавалером ордена Почесного легіону, отримав «Оскара». Серж Лифар приніс у європейський балет новий стиль - „неокласик". „Гранд-Опера" під його керівництвом стала гордістю й славою балетного мистецтва світу. Він написав чимало балетознавчих досліджень і захоплюючих автобіографічних повістей. В одній з них - „Страдніе годы" - Лифар і розповів про своє українське коріння та київський період життя. "Навіть прекрасний, блискучий Париж, - як зізнався Сергій Михайлович, - не зміг примусити мене, киянина, забути мій улюблений Київ і широкий, величний Дніпро." Після триумфального виступу в Парижі у 1964 році Київського балету Сергій Лифар назвав його "першим Надзвичайним і Повноважним Послом України, котрий відкрив світові неповторну красу нашої національної культури і щедру душу нашого народу".

Якось на виставу Гранд-Опера Сергій Михайлович прийшов у вишиваній сорочці. Завжди життєрадісний і усміхнений, він у той вечір з болем говорив про свою самотність, і додав: "Мрію повернутися на Україну. Проте вдома мене, на жаль, ніхто не знає, а у Франції — забули". На початку 60-х років минулого століття його мрія здійснилася: він ступив на землю своїх предків. Як згадує дружина Лифаря, шведська графиня Лілан Аллефельд-Лаурвіг, Сергій Михайлович плакав і цілував землю на могилі батьків.

Після його смерті у 1986 році здійснилися бажання Майстра. Він мріяв про Київ, куди, як до Парижа, злітатимуться на конкурси та фестивалі Танцю з усього світу. Другою його мрією було заснувати на батьківщині, в Києві, при оперному театрі, як і в Парижі при „Гранд-Опері", академію танцю. На початку 90-х років було втілено мрію танцівни-

Фото www.lyfar.kiev.ua

ка - створено Українську Академію танцю при Національній опері України під патронатом Всесвітньої ради танцю ЮНЕСКО. З 1994 року в Києві проводиться Міжнародний конкурс балету імені Сержа Лифаря і Міжнародний фестиваль „Серж Лифар де ля данс". В столицю України кожні два роки прибувають з багатьох країн світу молоді танцівники, щоб здобути право називатися лауреатом конкурсу імені Сержа Лифаря. Це — одне з найпрестижніших змагань в Європі, збирає в Києві сузір'я танцівників і хореографів із різних країн світу — Великої Британії, Італії, Німеччини, США, Японії, Росії, Кореї...

На виконання заповіту Сержа Лифаря його дружина передала значну частину його архіву Київській бібліотеці ім. Лесі Українки та в Музеї приватних колекцій. У 2000 році графиня передала Президентові України для Музею історичних цінностей сімейну реліквію - золотий балетний черевичок, якою Серж Лифар був нагороджений як кращий танцівник світу.

Якось на прийнятті в Сісейському палаці Президент Франції Шарль де Голь звернувся до Лифаря: "Ви слава і гордість Франції! Чи не час Вам вже стати французом і за паспортом?!" На це Сергій Михайлович відповів: "Я щиро вдячний Вам за пропозицію. Але я ніколи не стану французом, бо я був, є і буду українцем. Моя батьківщина - Україна, мій рідний Київ".

У статті використано матеріали з газети „Вечірній Київ", радіопроеграми на „Радіо Свобода".

Тому що, Так!

Текст: Олекса ЛІВІНСЬКИЙ

Україна сьогодні дуже подібна до... Чехії. Цілком всерйоз. Принаймні безглуздістю оздоблення вулиць. Біг-борди, чи, як нині кажуть, „біг-морди” із зображенням українського прем'єра і гаслом „ТОМУ ЩО” і на вибір – „справедливий”, „чесний”, „послідовний”, „патріот” тощо, схожі на „Я соціал-демократ. Широ переконаний” із зображенням усміяного прем'єра чеського. Спільне у них хоча б розрахованість на людей з примітивним мисленням чи масове „бешкетницьке” приписування там чогось паскудного. Але на цьому схожість закінчується. Саме через останню обставину в Україні вчинили „розумніше“: біля кожного плакату, тобто мало не на кожному розі, виставили міліцейську охорону. До такого не додумався навіть „поліцейський” Гросс.

Щось подібне в Україні було лише у 1991 році, коли гекачепісти в Москві закрили Горбачова на кримській дачі і взяли владу у свої руки. Тоді настав вирішальний момент: всі важливі особи на місцях повинні були або визнати владу ГКЧП, або виступити проти нього. Тоді час „Ч” тривав лише три дні, нині він затягся на рік-два, але украї загострився у останній місяць перед виборами. Правлячий клас вимагає, просто змушує місцеве начальство, чиновників, бюджетників підтримати Віктора Януковича. Старші люди отримували підвищену пенсію „від Я.”, нерідко при цьому розписувались заодно і у його підписному листі. Три „соціал-демократичні” канали день-у-день „годують” глядачів інформацією про добрі справи дбайливого „прємера”, про його дружбу з Росією, ну і Європою, звичайно, так, щоб „западенцям” не було образливо. А неслухняний народ ніяк не вірить у доброту „великого дона”: усі провідні соціологічні фірми підтверджують перевагу Ющенка, навіть зростання його рейтингів.

Лише Тигіпка, керівник штабу Януковича, вже хапається за соломинку: „вчора” заснований „Російський клуб”, мовляв, говорить про зрівняння рейтингів кандидатів від влади і опозиції. У Ющенка практично нема ні агітплакатів, ні телеод, ні адмінресурсу, не допомагають навіть його „закляті друзі” на зразок Козака, Коваленка чи навіть Чорновола-молодшого, які малюють образ „печерного нашіста-націоналіста”, який „проти російської мови” і „раб Америки”. Знаходяться ще й такі котрі, „за Ю.” виступають публічно, опиняючись під пильним полем зору податківців, митників, міліції, пожежників та тьми-тьмущої інших фіскальних органів. Влада у такій ситуації йде на крайні заходи.

Невдала спроба отруєння

Про можливий замах на життя Віктора Ющенка опозиція почала не надто голосно говорити ще два роки тому. Перед виборами підозрілі випадки з ним почали ставатися частіше. Влітку в Криму було викри-

то факт недозволеного стеження за кандидатом в президенти від опозиції. Міліцейське відомство різко заперечувало, мовляв, депутати застосували силу до міліціонера „при виконанні”. Потім КАМАЗ намагався зсунути автомобіль Ющенка в кювет. Команда Ющенка під час його передвиборного туру діяла максимально обережно, щоб не підставлятися. Однак встежити за всім неможливо.

6 вересня стан здоров'я Ющенка погіршився. Його було госпіталізовано і обстежено у австрійській клініці „Рудольфіннергаус”. Невдовзі стало відомо: Ющенка отруїли рицином – речовиною, якою вбили болгарського дисидента Георгія Маркова. Рицин застосовують спецслужби, за токсичністю його можна зіставити з бойовими отруйними речовинами. Смертельна доза рицину – один міліграм, а протиотрути немає. У парламенті була створена комісія з розслідування обставин отруєння Ющенка, прокуратура порушила справу за фактом замаху на життя людини, яку передано в СБУ. Лідер Української народної партії Юрій Костенко у прямому ефірі Радіо „Свобода” заявив твердо: „Ми знаємо і коли, і як це сталося, і знаємо, хто за цим стоїть”, і додав: „влада не зацікавлена в розкритті... Всю цю операцію робили не заслані шпигуни, а свої – з українських владних пагорбів”. Замах на життя найбільш імовірного кандидата і реакцію він назвав свідченням того, що „Україна не те, що наближається до демократії, - Україна скочується до середньовіччя”.

Офіційні особи – президент або прем'єр-міністр – навіть не висловили Ющенку просто людське співчуття... Мороз порадив Ющенку їсти „сало з часником”, есдекіський „політолог” Погребинський відніс це передвиборного трюку, а Базів з президентської адміністрації взагалі цинічно і зухвало порадив Зінченку куштувати їжу перед Ющенком. З боку владних осіб були ще натяки, що Ющенко отруївся самогоном на поминках фермера, який його підтримував і, не витримавши шантажу з боку влади, покінчив життя самогубством.

„Вбивця – це влада!”

За даними завжди добре поінформованого Сергія Рахманіна з газети „Дзеркало тижня”, напередодні отруєння відбулася зустріч лідера „Нашої України” та члена фракції Давида Жванії з керівництвом СБУ. „Вони ж запропонували місце для раңдеву – помешкання першого заступника голови Служби безпеки Володимира Сацюка... Ющенку передали: керівництво СБУ хоче поділитися з кандидатом якоюсь надважливою інформацією, - пише Рахманін. - Ющенко, мабуть, чекав обіцянок, що СБУ в будь-якій формі не стане втручатися в болісний процес волевиявлення. Цілком можливо, що він ці обіцянки отримав...

Малюнок О. Кохана, „Перець”

Якщо це так, Ющенко мав усі підстави перебувати в гарному настрої. До того моменту, поки цьому не завдав поганий стан здоров'я". Рахманін висловив припущення, що отруєння могло статися під час вечері, що, ймовірно, проходила в помешканні Володимира Сацюка. „Можна припустити, що керівники СБУ могли щось знати. Чи принаймні один із них — хазяїн дому”, - зазначає автор статті у „Дзеркалі Тижня”.

Ющенко, на щастя, добре стежить за своїм здоров'ям, ходить в гори, купається у зимовій річці, і це, очевидно, допомогло йому вистояти. Хоча лікарі настійливо радять йому продовжити лікування. 21 вересня він виступив у Верховній Раді. „Моє обличчя і моя дикція — це сота частина тих проблем, які я мав”, - сказав він. Лідер „Нашої України” звернувся до депутатів із запитанням, чи бачили вони його коли-небудь п'яним? „Якщо так, то підніміть руку”, - сказав Ющенко. Він обвинувачив „Перший національний телеканал”, „Студію „1 + 1” та „Інтер” у необ'єктивно-

му висвітленні обставин його отруєння. Лідер опозиції заявив, що його отруєння було навмисним: „Те, що сталося — це не проблема їжі, а проблема політичного режиму”. Ющенко обвинувачив владу в нерозкритті вбивств колишнього глави Національного банку Вадима Гетьмана, колишнього лідера „Народного Руху України” В'ячеслава Чорновола, журналіста Георгія Гонгадзе й інших осіб. „Убивця — це влада”, - сказав Ющенко.

„Таким Ющенка раніше не бачили: з парламентської трибуни він говорив послідовно, звинувачував, ганьбив, закликав до боротьби... Це був голос людини, яка мала повне право виголошувати з трибуни гнівний маніфест, і цей маніфест були зобов'язані слухати усі присутні і ціла Україна. Попри рваний стиль і пафосність, у промові Ющенка було щось, чого під куполом Ради мало хто досягав останнім часом — щирість”, - написав Кирило Оровецький в „Українській Правді”. - Його слухали і йому аплодували навіть ті, хто був не на його

боці. Результати голосування за створення слідчої парламентської комісії перевірили сподівання опозиції — 425 осіб, така більшість у Раді збирається нечасто”.

Яйця для Януковича

Пригадується, ще минулого року Янукович радив Ющенку „запастися памперсами” для поїздки по Донеччині, і не відвідувати регіони, де його рейтинг низький. 24 вересня Янукович заїхав до Івано-Франківська, де, як відомо, він не користується надто великою популярністю. Охорона не змогла вберегти його від... яйця. Тільки-но вийшовши з шикарного двоповерхового автобуса, прем'єр отримав порцію яєць, одне з яких влучило у ціль. Озираючись, прем'єр подумав і... упав, ніби знепритомнів. Процес падіння відзнятий на плівку, яка доступна в Інтернеті. Есдеківські та донецькі телеканали одразу ж загуділи, що „нашисти” закидали „послідовного та справедливого” твердими предметами, що це „свідома провокація” тощо. Однак нічого, окрім яєць, на місці не знайшли. 27 вересня міське управління міліції звинуватило 17-літнього Дмитра Романюка, студента-першокурсника Прикарпатського університету, у бешкетницьких діях щодо прем'єр-міністра.

Відомий своєю силою, висотою, здоров'ям та вагою Янукович не витримав легкого удару яйцем — відомою у світі зброєю проти політиків. У Європі закидували яйцями мало не кожного чиновника, але ніхто з них не потрапляв у реанімацію під крапельницю. Загиснуті абсурдністю ситуації та своїх же заяв, штабісти прем'єра тепер стверджують, що кинуті яйця викликали в Януковича страх, тому він упав на землю, і в шоковому стані був доставлений у лікарню.

Прем'єр, очевидно, доведений до відчаю. Майже три чверті опитаних соціологами українців оцінюють „державну адресну допомогу до пенсії (дотації)” як передвиборний крок. Більше двох третин виборців не довіряють повідомленням ЗМІ про опозицію. Крім вкинutoї пенсіонерам одноразової допомоги, в уряді Януковича вже нічого реального не залишається. Проурядова більшість у парламенті розпалась, ростуть ціни на бензин, а яєчний інцидент виборці сприйняли з притаманною їм мудрістю і складають про це анекдоти. Карта статусу російської мови не дуже спрацьовує — вона й так в Україні у первинному статусі. Очевидно, з подання російських „консультантів”, яких зараз повно у Києві на „заробітках”, Великий Дон зробив скандальну заяву, що у разі його перемоги буде введено подвійне громадянство з Росією, а російській буде наданий статус другої державної мови. І, всупереч своїм попереднім заявам, висловив думку, що зближення з НАТО ні-

Українці не вірять "Інтеру"

Для шахтарів Ющенко був добрим прем'єром

► бито суперечить національним інтересам, може призвести до закриття вітчизняного оборонного комплексу. Таку гру на „антигалицьких“, „антибандерівських“ стереотипах східноукраїнських виборців розкрикував навіть Кучма, і назвав їх „передвиборними обіцянками“. Отже, надій на більш-менш чесну перемогу небагато. „Перемалювати“ справжні результати виборів можна, але це викличе скандал, а „злі язички“ досить серйозно говорять про повстання і загрозу громадянської війни (не даремно поміркованого міністра оборони Марчука замінили на ревного виконавця Кузьмука).

Про Кучму в останні дні президентства — взагалі окрема розмова. Він їздить регіонами, до своєї справжньої столиці Москви, жартує перед телекамерами і шмагає кандидатів. Поводиться так, ніби „от подивіться, я відходжу, а вони вже Україну ділять, руйнують все, що я побудував за десять років“. Тому і політологи, і навіть Ющенко припускають, що влада готує „силовий сценарій“ — вибори будуть зірвані з причин, наприклад, масових порушень, і протягом трьох місяців оголосять про повторні

вибори. І на них, звісно, переможно на третій термін (а це йому дозволив Конституційний Суд), в'їде на президентський трон „відомий і передбачуваний“ Л.Д. Росія проти не буде, думка Заходу його особливо не цікавитиме. А ще є народ? Той усе витерпить заради „стабільності“...

Європа та Америка вимагають вільних виборів

Європейський Союз знову закликав керівництво України забезпечити всі необхідні умови для проведення вільних і справедливих президентських виборів і відмовитися від „будь-якого втручання з боку влади, включаючи розсилання інструкцій або вказівок для ЗМІ - так званих темників“. „ЄС вважає Україну ключовим сусідом і стратегічним партнером, який також є важливим гравцем у питаннях регіональної та глобальної безпеки. ЄС підтримує Україну на шляху до демократизації та економічних реформ. Він визнає європейські устремління України і вітає її проєвропейський вибір“, - говориться в заяві. Крім 25 країн ЄС заяву підписали країни-кандидати Болгарія, Румунія, Туреччина та Хорватія, учасники Процесу стабілізації та асоціації Албанія, Боснія, Македонія, Сербія, країни Європейської асоціації вільної торгівлі Ісландія, Ліхтенштейн і Норвегія. З подібними заявами виступили Канада і США, а деякі політики за океаном навіть пропонують ввести санкції проти української влади, якщо на виборах не буде дотримано демократичних норм.

Впливова американська газета The Washington Post у статті „Україна на роздоріжжі“ (автор Андерс Аслунд, директор Програми Росії і Євразії Фонду Карнегі) зазначила, що жодна з подій, що відбуваються в Європі цього року, не зрівняється за своїм значенням для Сполучених Штатів із президентськими виборами в Україні, що відбудуться 31 жовтня. „Діючий президент Леонід Кучма не намагається балотуватися на новий термін. Через підозри про його причетність до убивства журналіста в 2000 році, рейтинг популярності президента сьогодні стабілізувався на рівні 7 відсотків. Але великі бізнесмени, яким він допоміг збагатитися, мають намір утриматися біля керма влади за будь-яку ціну“, - пише газета. Вона зазначила, що президент Буш, замість того, щоб звеличувати Кучму за відправлення до Іраку 1650 солдатів, повинний заявити, що демократія в Україні має життєво важливе значення як для її власних, так і для американських інтересів.

Росія, на відміну від Європи та США, просто і відверто підтримує „свого“ кандидата, якому притаманне путінське „закручування гайок“ і проросійські настрої. Москва вважає, що з президентом Ющенком домовитися буде значно складніше. Але нахабні

„Де краще, синку, в тюрмі, чи у прем'єрському кріслі?“

Українські керівники злітаються до Москви „на першому званку із Белакаменнай“

висловлювання російських політиків та дипломатів на зразок Чорномірдіна не викликають такої скаженої реакції українського чиновництва, як заяви Європи та США. Як, скажімо, для білоруського, так і для українського МЗС вимоги чесних виборів — це втручання у внутрішні справи, надмірна увага до українських подій. Так, Україна — не Росія, але Кучма, Янукович чи Медведчук, очевидно, понад усе бажають, щоб вона стала нею. Для них гасла „влада сильна, як ніколи“ чи „навіки разом“ прийнятніші, ніж будь-яка „націонал-демократична маячня“.

Так!

Соціологія – „більмо на оці” української влади

Текст: Яна ЛЕОНТІЄВА

Старший науковий співробітник Інституту соціології Національної Академії наук України Ірина Бекешкіна висловила занепокоєння ставленням до соціології в Україні, яке загострилося на початку виборчої кампанії. Йдеться не тільки про бруд, який постійно виливається на соціологів зі сторінок провладних видань, але також про конкретні дії проти окремих соціологів та цілої соціологічної спільноти. Зокрема, Бекешкіну непокоїть намір Державного управління справами президента України незаконно виселити Інститут соціології АН України з їхнього приміщення на вул. Шовковичній в Києві.

Не можуть залишитися поза увагою також численні намагання владних структур перешкодити або принаймні знизити престиж наймасовішого за історію України виборчого дослідження екзит-пол, запланованого на день президентських виборів. Екзит-пол — специфічний вид електорального дослідження. Фактично йдеться про опитування людей, які проголосували, безпосередньо на виході з виборчих дільниць у день виборів. Екзит-пол має дещо масовіший характер, ніж більшість репрезентативних соціологічних досліджень. Так, наприклад, запланований на 31 жовтня український екзит-пол розрахований на 50.000 респондентів! Відповідність та репрезентативність зібраної інформації, звичайно, великою мірою залежить від правильності вибіркової процедури, а також від профе-

сійних якостей організаторів дослідження. Український екзит-пол координуватимуть найвідоміші соціологічні дослідницькі центри, і не має жодних підстав сумніватися ані у професійності, ані у об'єктивності організаторів.

Головна мета проведення екзит-полу — прогноз результатів виборів. Цей вид дослідження здобув надзвичайної популярності на американських телевізійних каналах ще у 60-ті роки минулого століття. Проводився він на замовлення найпопулярніших каналів для того, щоб задовольнити потребу глядачів у максимально оперативній інформації, яка з'являлася до офіційного підрахування результатів виборів. Традиція проведення теле- та радіо шоу а-ля „Ніч виборів” поступово пересунулася і на Старий континент. Подібні трансляції становили неабияку комерційну цінність, яка була здатна за один вечір в декілька разів підвищити рейтинг та збільшити аудиторію певних каналів. Однак, використання екзит-полу не обмежується лише комерцією.

Окрім стандартного запитання „За кого ви віддали свій голос?”, респондентів можуть спитати, коли вони вирішилися із своєю політичною перевагою або за кого голосували на минулих виборах. Анкета містить також запитання стосовно вибраних демографічних характеристик респондента (наприклад стать, вік, освіта), що дозволяє соціологам з'ясувати абсолютно унікальні дані відносно демографічних характеристик виборців, які віддали голоси певній

політичній партії чи кандидату. А це, зрештою, безцінна інформація для політичних сил, які можуть краще зрозуміти свій електорат і, скажімо, на наступних виборах формувати свою програму таким чином, щоб задовольнити потреби конкретних соціальних верств.

Зрозуміло, що в країнах із недорозвинутою демократією екзит-пол може використовуватися для контролю за чесністю проведення голосування. Однак, це аж ніяк не означає, що організатори дослідження заздалегідь переконані у фальсифікації результатів виборів і що проведення екзит-полу дискредитує демократичність виборчого процесу. Скоріше навпаки: влада, яка проводить агітаційну кампанію проти екзит-полу, сама себе дискредитує. Так, наприклад, висловлювання голови виборчого штабу кандидата в президенти Віктора Януковича свідчать скоріше про невпевненість, ніж про обізнаність. Сергій Тигіпко полюбляє називати екзит-пол „єдиною схемою заплутати людей”, а проводять його люди, які „хочуть піддати сумніву результати виборів”. Як аргумент пан Тигіпко наводить приклад нещодавніх виборів у Венесуелі, але ані словом не згадає про численні приклади сучасних екзит-полів у цивілізованих європейських країнах, наприклад, в тій же Чехії. Подібні виступи — скоріше популізм, який в принципі не був би аж таким шкідливим, якби за ним не стояв конкретний тиск, для реалізації якого використовується той зловісний „адміністративний ресурс”.

На думку вже згаданої Бекешкіної, гоніння на соціологів, яке було досить відчутно вже під час проведення екзит-полу в Мукачеві, почало мати більш масовий характер у випадку всеукраїнського дослідження. За її словами, все частішими стають випадки, коли місцевих керівників планованого „екзит-полу” викликає начальство і рекомендує відмовитися від участі у цьому дослідженні.

Правдою є, що об'єктивна професійна соціологія для авторитарної верхівки може бути не просто непотрібною, а навіть дуже шкідливою. Адже влада без всяких досліджень краще знає, чого „жадає народ”. Саме тому за радянських часів майже у всіх країнах соціалістичного блоку правляча партія проголошувала соціологію „буржуазною лже-наукою”. Та й не так давно, у 2003 році, колишній найвпливовіший осередок російської соціології, Всеросійський центр дослідження громадської думки (ВЦИОМ), поплатився за публікування непопулярних рейтингів Путіна насильною зміною керівництва, в результаті чого підконтрольну організацію була змушена залишити переважна більшість професіоналів. То невже подібна участь чекає й українську соціологію?

фото Іво Демкоуплі

За кого ви віддали свій голос? Адже влада без всяких досліджень краще знає, чого „жадає народ”.

✘

▣ Українець – найсильніша людина у світі

Український спортсмен Василь Вірастюк став найсильнішою людиною планети. Таке звання він виборов на чемпіонаті найсильніших атлетів світу, що відбувався на Багамських островах. Водночас він отримав офіційне запро-

Василь Вірастюк

шення на 30-ті ювілейні змагання з бодібілдінгу «Арнольд Классік». Це одне з найвідоміших у всьому світі культуристських змагань, що проводиться з ініціативи та підтримки відомого актора, культуриста і губернатора Каліфорнії Арнольда Шварценегера.

Переможець розповів, що готувався до цих змагань дуже серйозно: впродовж трьох місяців тренувався 9 разів на тиждень. І, як з'ясувалося, не марно: на чемпіонаті Василь встановив три світових рекорди. У відбірному етапі брали участь 12 спортсменів, з яких визначали шістьох фіналістів. Кожен атлет мав 11 вправ-сутичок із суперниками. Вірастюк виграв 9 з 11 сутичок. На цьому спортсмен не збирається зупинитися, і хоче в майбутньому стати триразовим володарем титулу найсильнішої людини планети. На запитання журналістів, що атлет їсть, багатир з посмішкою відповів: «Те, що й усі звичайні люди, але трошки більше». Зараз при зрості 191 см спортсмен важить 145 кг. «Не дай Боже мені бути тренером, тому що тренерська робота це дуже важка робота і мені здається, що я її не витримаю. Тому що я по природі свій дуже сильно «завожуся», з півслова і тому хтось може потрапити під мою гарячу руку», - не приховує Вірастюк. **пор**

▣ Україна домовилася з ЄС про моніторинг у дельті Дунаю

Україна і ЄС мають намір створити міжнародну систему моніторингу в дельті Дунаю і провести міжнародну конференцію на цю тему. Європейські фахівці прибули в Україну, щоб оцінити екологічний вплив нещодавно відкритого каналу «Дунай-Чорне море», який викликав хвилю протестів, особливо в Румунії. Голова делегації, керівник департаменту охорони навколишнього середовища Єврокомісії Соледад Бланко відзначила, що українська сторона надала інформацію з проекту і висловила жаль, що вона надана після початку реалізації проекту.

Канал був урочисто відкритий у серпні за участі Леоніда Кучми. Проти реалізації проекту виступили Національна академія Наук України й екологи, у тому числі міжнародні екологічні організації. Оскільки канал проходить через територію Дунайського трансграничного заповідника, включеного у Всесвітню мережу резерва-

Перші кораблі на українському каналі

цій ЮНЕСКО, рішення про його будівництво повинне було бути погоджене з ЮНЕСКО. Для України такий міжнародний транспортний коридор в українській дельті Дунаю має стратегічне значення. Відповідно до оцінок Мінтрансу, очікується, що поновлення судноплавства по «Дунай-Чорне море» перетягне до 60% дунайського вантажопотоку в українську дельту Дунаю. На сьогоднішні цей показник оцінюється лише в 1-2%. В даний час монополістом у сфері надання транспортних шляхів для суден через дельту Дунаю виступає Румунія.

пор

▣ Генерала Кравченка затримано на кордоні

Опальний генерал СБУ Валерій Кравченко, який виступив у Німеччині зі

звинуваченнями на адресу українського режиму, приїхав в Україну. На прикордонному переході «Краківець» його було затримано, і перевезено під вартою до Києва, щодо нього порушено кримінальну справу. Його було затримано разом з бізнесменом Володимиром Цвілем. Пізніше Цвіля відпустили. На прес-конференції він заявив, що копії документів по «касетному скандалу» і роботи, що стосують-

СБУ затримує генерала Кравченка

ся, СБУ, які віз генерал, передані рідними Кравченка в Україні. Цвіль припустив, що співробітники української спецслужби затримали Кравченка тільки тому, що той віз у машині копії документів про роботу СБУ і про «касетний скандал». І додав, що документи про «касетний скандал» можуть пролити світло у справі про вбивство журналіста Георгія Гонгадзе.

пор

▣ Російська прокуратура оголосила Тимошенко в розшук

Російські слідчі мають намір пред'явити колишньому віце-прем'єру України, экс-главі «СЕС України» Юлії Тимошенко, обвинувачення в організації давання хабарів п'ятом офіцерам Міноборони Росії. «Ці дії пов'язані з завищенням не менш ніж на \$90 міль-

Юлія Тимошенко та Віктор Ющенко

йонів цін на постачання матеріальних цінностей „СЕС України“ для міністерства оборони РФ”, - заявив у вівторок офіційний представник Головної військової прокуратури (ГВП) РФ Михайло Яненко. Представник ГВП також заявив, що „слідство у справі проводиться у суворій відповідності до міжнародних договорів і кримінально-процесуального законодавства РФ”.

Судячи з того, як українська прокуратура сприяє у роботі своїх російських колег, Юлія Тимошенко не виключає, що її можуть потай і силоміць вивезти до сусідньої країни. Тимошенко, яка на даний час публічно і активно підтримує Віктора Ющенка, заявила, що має відкрити дорогу до західних країн, оскільки Інтерпол не займається політичними переслідуваннями.

пор

■ У Сімферополі зруйновано пам'ятник жертвам депортації

У Криму зловмисники провели серію актів вандалізму щодо кримськотатарських пам'яток. 15 вересня невідомі зруйнували пам'ятний камінь жертвам депортації кримськотатарського народу, що знаходиться в сквері біля залізничного вокзалу в Сімферополі, куди щорічно кримські татари 18 травня покладають квіти і проводять жалобний мітинг. У зв'язку з цим місцева міліція порушила кримінальну справу. У червні невідомі зловмисники зірвали і викрали барельєф з пам'ятної дошки кримськотатарського лідера Номана Челебіджихана, встановленої на його честь у Севастополі. Під час оперативного-розшукових заходів співробітники міліції знайшли барельєф недалеко від самої меморіальної дошки, з якої він був викрадений. Ще раніше у селищі Зуя Білогірського району Кримської автономії невідомі злочинці зруйнували монумент, встановлений 18 травня 2004 року на вшанування пам'яті депортованих кримських татар, передає Інтерфакс-Україна. Голова Білогірської районної адміністрації, депутат Верховної Ради Криму Альберт Кангєв повідомив, що акт вандалізму стався в ніч на понеділок, 31 травня. Пам'ятник був повалений на землю, від падіння він розколовся. Після цього інциденту на місці події кримські татари провели стихійний мітинг, у якому взяло участь близько 100 осіб.

пор

Закордонні українці підтримуватимуть Ющенка

Майже всі українці за кордоном добре інформовані про вибори глави держави, та більша частина з недостатньо знають про кандидатів у президенти України. Такий висновок випливає з результатів дослідження, проведеного Інститутом євроатлантичного співробітництва під керівництвом Бориса Тарасюка. Інститут використав методику так званої „снігової кулі”, при котрій респондент, який заповнює анкету, передає її іншому з числа знайомих, а той — наступному. Анкетування проводили в кількох місцях компактного проживання українців у кожній із десяти вибраних для цього країн — Іспанії, Великобританії, Португалії, Канаді, Італії, Росії, Чехії, Польщі, США та Греції. Виняток становлять Російська Федерація, де опитати вдалося лише жителів Сургута Тюменської області, та Великобританія, де анкети не виходили за межі Лондона.

Найменше необізнаних із цією темою виявилось не в Росії, як це можна було б очікувати (там не володіють ситуацією більше половини українських громадян), а за океаном — у США та Канаді, де брак інформації відчуває лише третина українських виборців. Двом третинам опитаних невідомо про саму процедуру голосування за кордоном. Найбільший ступінь некомпетентності демонструють іспанські, грецькі та... російські українці. Переважна більшість закордонних громадян України вважають прийдешні вибори особисто для них дуже важливою подією. За кількістю позитивних відповідей на це запитання «росіяни» з українськими паспортами обігнали решту учасників опитування, давши результат у 77%. Найменш свідомі в цьому плані українці, котрі живуть в Іспанії й Англії: там виборами українського президента переймаються лише третина громадян. Участь у голосуванні хотіли б взяти більше половини українців в Іспанії та Великобританії, в інших країнах охочих ще більше — від 83% у Чехії до 96% у Росії. „Настільки висока активність продиктована реальною можливістю вплинути на подальшу долю рідної країни”, - вважає газета „Дзеркало тижня”.

Близько 80% наших співвітчизників, які живуть за кордоном, проголосували б за Віктора Ющенка. При цьому відсоток симпатиків лідера „Нашої України” майже однаковий у всіх десяти країнах, у тому числі й у Росії (ну, хіба що знову «повисла» Англія, котра дала трохи більше п'ятдесяти-ві відсотків голосів за Ющенка). А от у йо-

го конкурента, Віктора Януковича, число прибічників у восьми з десяти досліджуваних країн коливається від нуля до двох відсотків. І тільки у Великобританії їх 6%, а в Росії — 12%. Кращі, але не набагато, результати в Олександра Мороза. Попри те, що значне число заробітчан демонструють бажання голосувати за Ющенка, надії на поліпшення життя в Україні саме з

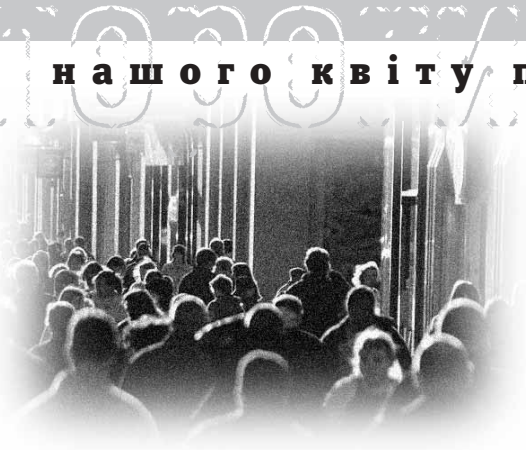

Ось на такий „чорний піар” здібні „закляті друзі” Ющенка

цим кандидатом пов'язує лише половина опитаних. І що цікаво, в Італії, Іспанії, Англії, Польщі, Канаді та США таких від 36 до 44%. А в Росії та Португалії — більше сімдесяти. У Януковича ж результати в цьому «виді багатоборства» приблизно такі ж, як у відповідях на запитання: «За кого готові проголосувати?» Практично не відрізняється картина розподілу симпатій між кандидатами й при виході їх у другий тур.

ЦВК затвердила рішення про створення 113 закордонних виборчих дільниць. Звісно, їхнє число не порівняти з численністю електорату, котрий відноситься до того непростого округу, котрий перебуває за межами нашої країни. За різними оцінками, громадян України за кордоном — від 3 до 7 мільйонів.

пор

Ніч і день українців у Італії

Півмільйона «італійських» громадян України сподіваються навести на Батьківщині європейські порядки

„Наші люди вчать тут жити по-європейськи, – каже голова Християнського товариства українців в Італії Олесь Городецький. – Вони звикають до того, що страж порядку не бере хабара, що вибори проходять чесно, що політики несуть відповідальність за свої слова. Немає раю на землі, але є громадянське суспільство. Ці люди вже в Європі і, спілкуючись зі своїми рідними, зможуть донести це розуміння в Україну.“

Італія

Закордонні заробітчани – це втрата для України. Незважаючи на їхній значний фінансовий внесок. І коли в державі відбудуться зміни і почнуть нарешті вирішувати соціальні питання – повернуться майже всі, причому з новими, необхідними сьогодні знаннями. Більшість заробітчан оті омріяні зміни, які повернуть їм дім і родину, пов'язують з президентськими виборами.

Стихійне лихо

„Держава для сотень тисяч людей створила такі умови, що вони мусили виїхати. Це рівнозначне або громадянській війні, або стихійному лиху“, – каже координатор українців греко-католиків у Італії отець Василь Поточняк. Сьогодні в Італії – півмільйона українців. За підрахунками дослідників, кожен з них своєю працею утримує в середньому 4 особи в Україні. За оцінками Уповноваженої з прав людини Ніни Карпачової, на заробітках поза межами Батьківщини перебуває від 3 до 7 мільйонів українців. Майже в кожній родині, особливо на Західній Україні, є свій заробітчанин. У деяких селах залишилися тільки діти й старі дідусі та бабці, та ще чоловіки-пияки. Діти, залишені без материнського виховання, розбещені значними переказами з-за кордону, за кілька років перестають потребувати родичів і сприймають їх тільки як «джерело фінансу-

вання». У містах ситуація не набагато краща, адже, скажімо, на Тернопільщині і Львівщині за останнє десятиліття зупинилися десятки заводів, кожен з яких давав роботу від 2 до 10 тисячам осіб.

За різними джерелами, ті, хто заробляє за кордоном, складають близько 20 відсотків українських виборців. Заробітчани усіяко дезінформують щодо їхніх можливостей брати участь у виборах. Не так давно їм пояснювали, що для права голосу вони обов'язково повинні стати на консульський облік і отримати в закордонному паспорті відповідну печатку. Нині дозволено проголосувати не тільки „облікованим“. Втім, чи всі з бажаних про це встигнуть дізнатися?

„Віконце в Україну“

Консульське приміщення у Римі Україна отримала ще 10 років тому. Досі штат майже не збільшено, приміщення не розширено. А кількість українців за останні 5 років набагато зросла. Щодня під дверима цього «вікна в Україну» юрляться до 200 осіб. Через оті черги та через надто високі тарифи на послуги навіть право на з'єднання сім'ї, надане італійським урядом, втрачає для наших громадян свою привабливість, сім'ї розпадаються. Вочевидь, корисніше вчинити так, як діючий Президент: применшити кількість «вигнанців» до кількох сот тисяч і оголосити їх

покидьками. Багатодітна мати з Тернопільщини, яка заробляє на освіту п'ятох своїх дітей, згадує: «Я прийшла з поля втомлена, а господар каже: «Лесю, ваш Президент сказав, що до Італії приїхали тільки ті, хто не хоче працювати...» Насправді ж працюють часом по 20 годин на добу. Особливо ті, які доглядають за хворими і престарілими. І коли хтось помирає або від нестерпно виснажливої праці втрачає розум (щомісяця в Україну з Італії пересилають у середньому двох психічно хворих), найперша турбота – знайти гроші на транспортування.

Заробітчани готові платити податки Україні зі своїх заробітків: вони потребують записів до трудових книжок, фіксації стажу, нарахування пенсій, можливості відкривати рахунки. Утім, держава про це не турбується. Через відсутність між Україною й Італією угоди українці не мають можливості мати свою легальну квоту, як представники інших держав. У березні цього року Україна не підписала двосторонній договір про роботу своїх громадян в Італії за контрактом. А завдяки заробітчанами Україна щорічно отримує близько 6 мільярдів доларів. «Вони живуть із наших грошей», – кажуть «італійські» українці про сучасних керманічів своєї країни.

Жебраки в законі

Коли по кількох роках, відробивши позичені тисячі доларів, заробітчани мають змогу відвідати Україну, враження від «рідного» кордону в усіх однакове – відчуття страху й безнадії. „То був жах! – згадує свої відвідини України Осип Єден зі Львівщини, що сьогодні заробляє в Болонії. – Такого хамського хабарництва я не бачив ніде. Поки доїхали від Чопа до Стрия, я нарахував, що наш водій дав 94 хабарі даїшникам, без жодного порушення“.

Ті, хто прилаштувався на заробітках, чимшвидше шукають приводу виїхати й позаробляти ще. Бо жити у злиднях і безправ'ї вже не хочуть. „Я б відкрив свою справу в Україні, – ділиться планами Осип Єден. – Перейняв новітні західні технології в будівництві, навчився працювати по-європейськи. Але в Україні треба ділитися з «братками», а тут що заробив – усе моє. Якби уряд України нас підтримав, заробітчани хотіли б вкласти гроші у свою державу, свої банки, у свій розвиток, а не давати хабарі бандітам“.

Окреме питання – освіта

У Римі є близько 20 «точок», де іноземців безкоштовно навчають італійської мови. 56-річна Віра Лебішак нещодавно закінчила кооперативні курси з юридичної орієнтації та на ринку праці. Їй навіть платили – за 6 тижнів пані Віра отримала 370 євро.

У Європі не визнають «совкових» дипломів. Для того, щоб український лікар зміг працювати в Італії хоча б санітаром, йому

Італійські визначні місця наших заробітчан, на жаль, цікавлять лише в останню чергу

слід закінчити дворічні платні курси і на іспиті підтвердити свою спроможність бути медиком. „Зарплата медика в Італії від 2 до 5 тисяч євро, — каже біолог Галина Фурдін. — Але я не знаю таких українців, які пройшли б цей шлях”. Рівень освіти в країнах, що вивчалися з СРСР, доволі високий, утім радянська система виховувала освіченого громадянина, пригнічуючи в ньому особистість. Не секрет, що педагог в Україні сьогодні часом має платити, щоб отримати посаду, хоча вчительська платня його не забезпечить. Тому серед українських заробітчан найбільше педагогів, трапляються навіть колишні завучі та директори шкіл. Сьогодні вони тяжко заробляють також на те, щоб на Батьківщині їхні діти мали чим заплатити хабара в інституті або ж купити собі посаду вчителя.

Заробітчани, які отримали італійські документи і мають стаду зарплату, викликають до себе дітей. Малюків без проблем приймають у садок і школу навіть посеред навчального року. Дитина, яка закінчить італійську школу, може вступати до вузу і згодом шукати роботу за фахом нарівні з італійцями. У середовищі однолітків діти швидко опановують італійську, але забувають українську. Сьогодні в багатьох італійських міс-

тах наші люди хочуть створити недільні школи і навіть звернулися до Міністерства освіти України з проханням розробити для них програму. Поки що є одна така школа в Римі, при українській церкві святої Софії. „Моя донька Настя ходить в італійський садочок, — розповідає Світлана Залужень. — Яюсь я помітила, що їй уже важко висловитися українською. Я почула про школу і завдяки їй дитина просто на очах зацікавилася Україною”.

Обрії, що видно з-за кордону

Зв'язок з Україною — через «буси». День у день вони курсують до різних міст Італії. У кожному «заробітчанському» місті є їхні стоянки, куди в певні дні стікаються українці, щоб отримати пошту, передати додому гроші і пакунки з гостинцями, купити українську газету і навіть звичні продукти — соняшникову олію, гречку, ситро, кільки в томаті... Лише в Римі, на площі Гарбателла, цей рух упорядкований, місце стоянки — чисте і контрольоване не бандітами, а людьми доброї волі. На дошці оголошень вказано: „Заборонено продаж горілки, пива і цигарок. Такий товар вилучається службою порядку і передається поліції, а продавці будуть

заявлені судовій владі і виключені з Асоціації”. Це — про Християнську культурну італійсько-українську асоціацію, яку очолює синьйор Маріо Тронка. Це єдина структура, яка має офіційний дозвіл в Італії на транспортування українських вантажів. Асоціація постала у 2000 році, зараз її членами є 8000 українців і 1000 італійців.

Раз на рік кожен член асоціації здає по 10 євро, і ці гроші витрачають на потреби асоціації. За домовленістю з державною авіакомпанією України, одне місце на кожен рейс літака безкоштовно надається особі, яка має найбільшу потребу — хворіє або, не приведи Боже, сходить з розуму. Безкоштовно можуть їхати двоє на кожен рейс великого автобуса. Асоціація має осередок тільки в Римі, але консультує всіх, хто звертається. Тут працюють 22 консультанти, які постійно шукають нову інформацію, адже припливи мігрантів щоразу збільшуються, змінюються закони.

„Європа потребує України”

Заслуга того, що Європа пізнала Україну, — перш за все українців, які сюди приїхали, вважає Маріо Тронка. У Феррарі, де є понад 100 церков, українській громаді дали один з храмів. Українки прибрали його вишивками. У неділю там буває до 200, у свята — понад 400 наших землячок. У Венеції, за словами отця Олексія, який там служить, на цьогорічній Великодній службі в соборі, відданому українцям, було близько 1000 наших жінок. Італійці ще такого не бачили: люд з кошиками плив (на човнах та катерах) вулицями дивовижного міста до свого храму.

Українські церковні громади є в понад 80 містах Італії. Богослужіння об'єднують заробітчани. „Для частини людей тут відбулося знайомство з Богом, — каже координатор українців греко-католиків в Італії отець Василь Поточняк. — Люди з Миколаєва, Херсона, Кіровоградщини вперше за своє життя сповідалися”. Окрім богослужінь, бесід, концертів і допомоги в життєвих питаннях (медицина, право, поховання), священники разом з італійськими колегами влаштовують для українців поїздки по святих місцях. „Протягом десятиліть наші люди нікуди не могли їздити, жили ніби в гетто і не могли поглянути на себе збоку. А тут починають відчувати потребу у своїй національній приналежності”, — додає Ірина Карабін, майбутній фахівець з соціальної педагогіки. І студенти, і заробітчани визнають: щоб українське суспільство оздоровилося, потрібно дуже багато років і дуже багато праці. Утім, хвороба рабства усім нам уже остогидла. Хочеться виходу. Для когось цей вихід спершу фізичний — за кордон». Усвідомлюємо ми те чи ні, за нічцю обов'язково приходить день. Може, з Італії вже видно наш світанок? (скорочено)

✕

Заробітчани хочуть повертатися

За даними соціологічного дослідження «Стан сучасної української еміграції в Італії», здійсненого у 2003 році соціологом Наталею Шегдою, 91 відсоток заробітчан — жінки. 96,7 відсотка виявилися українцями, 2,9 — росіянами. Переважна більшість респондентів — 73 відсотки — є особами найбільш працездатного віку: 36-55 років. Вищу освіту мають 36,4 відсотка заробітчан, з них 15 відсотків — працівники освіти. 41,9 відсотка усіх заробітчан — зі Львівщини, 18 — з Тернопільщини, понад 11 — з Івано-Франківщини та 10 відсотків — з Буковини. 64,4 відсотка заробітчан залишили в Україні сім'ю, 90 відсотків опитаних мають дітей, з них тільки 5,5 відсотка перебувають разом з батьками в Італії. Головним злом в Україні респонденти визначили три лиха: недовіра законів, хабарництво та безробіття. 66,7 відсотка опитаних назвали ставлення до них з боку італійців позитивним. Цікаво, що більшість респондентів (58,6 відсотка) зовсім не знайомі з роботою дипломатичних установ України в Італії. Щодо планів на майбутнє, то не планують повертатися 9,5 відсотка; 45 відсотків відповіли, що повернуться в Україну через 1 — 2 роки; майже 30 відсотків — повернуться у найближчий час.

Вони демократи. І це думають серйозно?!

Новий закон про працевлаштування заганяє іноземців у ярмо бюрократії і суперечить духу євроінтеграції

Підготувала: Ленка КНАП

Заплутавшись у реформах та невдалих політичних іграх, чеська політична верхівка розважає і водночас нервує платників податків дедалі менш доцільними, навіть кумедними рішеннями. Вони не тільки не вирішують проблем країни, але й часто-густо несуть за собою ще більший безпорядок. Прикладом безцільності і принизливого тиску може слугувати і новий закон „Про працевлаштування”, який днями викликав велике зацікавлення преси. Щодо чеських громадян закон особливих змін не зазнав, хіба що, скажімо, у питанні перенесення відпустки на наступний рік. Але насправді він має на меті значно жорсткіше поставитись до питання іноземців так званих „третіх країн”, тобто не членів Європейського Союзу. А оскільки українці складають половину всіх іноземців, котрі проживають в Чехії, неважко здогадатись, кого він найбільше торкатиметься. Деякі газети його просто й назвали „антиукраїнським”.

Згаданий закон увійшов у дію 1 жовтня цього року, і своїм змістом підтвердив далекість уряду від соціальних чи демократичних засад. Хоч Чеська Республіка невтомно декларує, що іноземці, які проживають чи перебувають на території ЧР, мають ті ж права та обов'язки, що й громадяни цієї країни, урядовці стосовно іноземців взяли за своєрідне „полювання за відьмами”. Не є таємницею, що закон занадто строгий і бюрократично заплутаний, виконання всіх його вимог потребує більше зусиль, ніж хто-небудь на це спроможний. Невже законодавці приймають подібні закони із єдиною метою: аби з'ясувати, яким способом і чи взагалі спроможний народ із цієї ситуації викрутитися? Якщо на сьогодні приблизно половина українців працює чи навіть перебуває на території ЧР на незаконних підставах, то, швидше за все, від 1 жовтня число нелегалів стане ще вищим.

Які зміни чекають іноземців?

Донедавна українець уникав бюрократичної тяганини з оформленням дозволу на працевлаштування, створивши окреме товариство (наприклад, з обмеженою відповідальністю або „дружство”), у якому

всі уповноважені особи та компаньйони мали можливість працювати без огляду на позицію „уряду праці”. На основі цього оформлявся й дозвіл на проживання в Чеській Республіці. Але нині це стало практично неможливим. Новий закон означає, що дозвіл для працевлаштування є необхідним і для компаньйонів, статутарних чи уповноважених осіб. Оформлення дозволу на працевлаштування несе за собою виконання багатьох обов'язкових умов. Наприклад, заяву для отримання дозволу повинен подавати як працівник, так і працедавець. І не зважаючи на те, буде задоволено заяву чи ні, роботодавець повинен заплатити збір 2000 Кч, а працівник — 500 Кч. Цей „бізнес” обумовлюється тим, що видатки для адміністративного оформлення подібних дозволів дуже високі. Мабуть, число урядовців зменшуватись не буде. По-друге, до згаданої заяви працівник повинен додати підтвердження про кваліфікацію, і довідку про стан здоров'я, не старшу за місяць. Цікаво, яка кваліфікація вимагається, наприклад, для прибирання чи миття посуду?

Дозвіл на працевлаштування видається виключно для одного працедавця і визначеної території. В ЧР таких територіаль-

них пунктів нараховується 76-77. У випадку, якщо працівник змінює працедавця чи місцевість, дозвіл для працевлаштування стає недійсним і потрібно звертатися по новий дозвіл. Таким чином закон нібито хоче обмежити випадки, коли іноземець отримує дозвіл у місцевості із низьким відсотком безробіття, а працює в місцевості, де з роботою сутужно. Але насправді закон заганяє іноземця у безвихідь: припинення дії дозволу на працевлаштування автоматично означає припинення дії дозволу на перебування. Отже, така людина протягом кількох днів повинна покинути територію Чеської Республіки.

Коментарі виборців і платників податків

Згаданий закон розпалив велику дискусію в чеському медіальному просторі. Причому найбільш цікавими були коментарі читачів чи глядачів, бо, правду кажучи, висвітлення цієї проблематики професійними журналістами ненабагато відрізнялося від коментарів урядовців. Тож як прореагували на цю проблематику прості чехи? Звичайно, можна було зустрітись із двома таборами. Одні конче потребують знайти овечку, яку би могли принизити,

Демократи шукають своїх виборців на цвинтарі...

і мішають сіно з соломою, горох з капустою... Таким людям принесуть найбільше задоволення закони, які чим точніше і брутальніше вдарять по українцях. Цей табір людей вважає, що закон правильний і на підтвердження його потрібності мають аргументи на зразок „українці брудні”, „гвалтують чеських жінок”, „крадуть” тощо... Вони закликають, напри-

клад, „GO HOME, IVANE! І там наводь порядок, будуй соціалізм”.

Натомість другий табір гостро звинувачує неспроможність чеського уряду вирішувати справжні проблеми держави, а подібними законами швидше „латає дірки”. Він вказує на те, що Чехія стане ще менш цікавою для дешевої робочої сили, а це призведе до погіршення матері-

ального становища чеських громадян. Багато чехів вказує на те, що влада мала б боротися не з роботязкими, скромними і чемними, хоч і біднішими працівниками зі сходу, але з власними паразитами, які живуть за рахунок держави, враховуючи державний апарат, який з місяця в місяць наростає і жиріє. Немало чехів вбачає у прийнятті такого закону не лише непотрібну боротьбу із іноземними працівниками, але також неморальну, дискримінаційну і етично неправильну позицію. „Закон суперечить духу європейської інтеграції”, - написала впливова газета „Господарске новіни”.

І на закінчення...

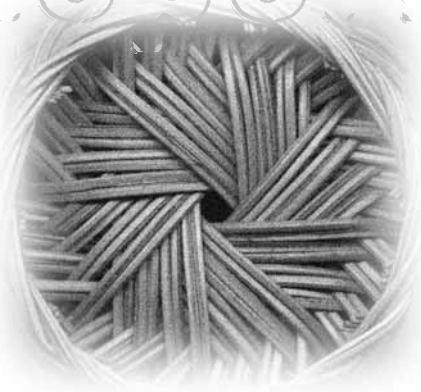
Новий закон виходить назустріч деяким бажанням недержавних організацій і не так суворо підходить до працевлаштування, скажімо, прохачів притулку, чіткіше встановлює стосунки між поліцією для іноземців та державними центрами зайнятості, але основні аспекти працевлаштування залишаються надалі не вирішеними і надзвичайно жорсткими.

Закон, скажімо, не відрізняє іноземців, що проживають і працюють на території ЧР сім-вісім років, від тих, хто нещодавно приїхав до ЧР, що неприпустимо у європейському законодавстві. Крім цього, іноземні працівники повинні відводити частину своєї платні у соціальний фонд, але навряд чи коли-небудь його використають, оскільки у випадку втрати праці повинні виїхати з території ЧР. Тобто їхнім заробітком користуватимуться чеські громадяни, які, на певний час втративши роботу, отримуватимуть грошову допомогу у зв'язку з безробіттям. Але такої допомоги ніколи не дочекаються українські громадяни, які не можуть отримати статус безробітного в ЧР.

Ну, а платників податків може цікавити ще одна річ. Даний закон, підготовка та запровадження якого вдарила по кишені кожного чеха, повинен за короткий час змінитися. Не тільки через шквал критики. Необхідна імплементація європейських норм у чеське законодавство швидко наближається. І урядовці, які хоча б зголошуються до демократії, це повинні сприймати всерйоз!

Від редакції: з розписом бюрократичних процедур при працевлаштуванні іноземця в Чеській республіці можна ознайомитись в Інтернеті на сторінці www.domavcr.cz.

Гра, де „заволовується” культура українців

Текст: МАРЛЕН

Футбол — це наша справа, наше життя. Вміємо вболівати, критикувати, радити й радити, плакати й сміятися, коли наша команда б'ється. Празька команда "Форум" приносить радість невеликому, але стабільному колу вболівальників. Натхнення гравців заслуговує відмінної оцінки: хлопці важко працюють на різних роботах, а фінансова підтримка їхнього хобі з боку спонсорів не така вже й велика. Українські аматори здібні забити й по 5,

6 голів за матч, не часто допускаючи суперника до свого штрафного майданчика. "Наш спортивний дух живий", — каже один із вболівальників. І справді, у рамках домашньої бази української команди на стадіоні "На Деканце", що на Празі 4, можна часто почути голосне "Форум", "Форум"!!!

Та спортивне прагнення до чистоти тіла й духу інколи перебито. Деякі українські вболівальники команди, яка зовсім непогано бореться в дикому морі празької футбольної ліги, забувають про своє колишнє добре домашнє виховання. "На-

уч се грат, воле... Кде маш Медведа...?" — демонструють своє знання мови коротко стрижені „фани" у засунутих у штани чорних футболках та шкіряних куртках. Такі загально-футбольні фрази можна почути тільки під впливом емоцій і справжніх переживань! Лексика української команди багато в чому відповідає "фанам". Тут почуєш українсько-західняцький, -закарпатський, -російський та інші відтінки української мови. Та спільний і невеликий запас слів об'єднує неймовірно багатий запас „матів", які аж до сміху часто повторюються. Зрозуміло, що футбольний матч — це не літературний конкурс, але насміхання із суперника, образи щодо нього не додадуть поваги ні нам, українцям, ні нашому футболу. Після цього можемо скаржитись на ксенофобію чи дискримінацію?..

А чеські гравці? Їхні фани? На домашній площадці "Форуму" вони не мають такої підтримки, як наші. Може, тому й поводять себе тихіше, бо чеські вболівальники тут — в меншині. Можна тільки здогадуватись, що могло б настати, якби сили зрівнялись. Не балакаймо одразу про розбитого носа, а нагадаймо наш багаторазово обговорюваний імідж. Досить поглянути на форуми, тільки ті, що з'являються в Інтернеті під газетними статтями про українців. Навіть усі українські організації Чехії, позитивні статі й коментарі української проблематики, скільки їх не було б, не можуть побороти негативне ставлення до нас, якщо ми самі не навчимося з повагою ставитись до "ненашого". Тому й надалі будемо затуркано з українським акцентом "волувати", чи краще постарасьмося свого не цуратись й чужій культурі навчатись?

Віра Агеєва

Київські неокласики

Вид-во „Факт", серія „Українські мемуари", Київ, 2003.

Спогади про п'ятірне гроно поетів-неокласиків поглиблюють наші уявлення про мистецький ренесанс 20-х років минулого століття, про літературний Київ перших десятиліть ХХ сторіччя. До збірки включено статті сучасників-літераторів, студентів та викладачів Київського університету. Згадано багатьох визначних діячів української культури, чийми зусиллями творилася одна з найяскравіших сторінок в історії українського модерного письменництва.

Олександр Ірванець

Любіть!.. Вірші з трьох книг і з-поза них

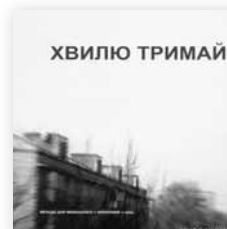
Фотоілюстрації Влод-Кауфмана. Вид-во „Критика", серія „Критичні тексти", Київ, 2003.

Славетному „бубабістові" Олександрові Ірванцеві, коли він виголошував свої злободенні антирадянські й антисучуклітературні пасквілі на літературних вечорах (підозріло схожих на мітинги), а згодом друкував їх у часописах (призначених, як відомо, жити один день). Певно, йому більше йшлося не про вдячну пам'ять нащадків і світове визнання, а про те, щоби не зайвий раз подратувати „партійців, патріциїв і кей-джи-бі" (як висловився був один із двох його побратимів). Літературні патрициї недолюбливали „бубабіста", і

Хвилю Тримай

Хвилю Тримай

Останні кілька років на українській рок-сцені відчувалось якесь затишшя. Здавалось, нічого нового вже в цій музичній галузі створити не можна. Та, як виявилось, все це було лише крихкою ілюзією. Молода франківська група "Хвилю Тримай" зламала стабільність музичного простору своїм однойменним альбомом. Подібно до морських хвиль,

які граються з людьми, що хочуть їх підкорити і не відпускають на берег, так і ця музика буде гратись з вами і тримати вас. Але не бійтеся її — вона добра, вона вас не потопить.

Книжки

мали підстави: вони ж-бо достеменно знають, якою мусить бути справжня література, призначена служити світлому майбутньому чи національному відродженню. Тепер він зібрав ті римовані памфлети й фейлетони до книжки. Тож має чим подратувати снобів і рафінованих естетів, які достеменно знають, що таке справжня література, не заангажована в процеси конструювання уявлених спільнот. Втім, Ірванець завбачливо придбав у польського критика Богдана Задури індульгенцію, і поставив його передмовою до збірки.

В. Панченко

Капрійські сюжети: «Італійська» проза Михайла Коцюбинського і Володимира Винниченка

Вид-во „Факт”, серія „Текст + Контекст”, Київ, 2003.

Капрійські «intermezzo» Михайла Коцюбинського і Володимира Винниченка мали надзвичайно цікаві продовження в їхній

Діля НеДіля

Вокаліст і лідер гурту “Танок На Майдані Конго” Діля представляє свій перший сольний проект. Якщо вам вже знайоме це ім’я, і ви очікуєте знайомий звук ТНМК та їх агресивний, але прикольний хіп-хоп, то скажу вам: не дочекаєтесь! Нічого подібного ви не почувете. Не дарма диск називається НеДіля. Тут представлена зовсім інша сторона творчості

цього талановитого музиканта, романтичні легкі пісні, пасажі акустичної гітари та клавіш. Все це спробує донести до вас своєрідний “соул” стиль Ділі.

творчості. У цій книжці — «італійська» проза обох письменників. Епістолярій, частина якого друкується вперше, дозволяє увійти в світ найінтимніших переживань письменників, а також в атмосферу тих філософських, політичних та естетичних дискусій, які велися в колі російських емігрантів — друзів Максима Горького. Горький є мовби третім «персонажем» цієї книги. Книжка містить чимало матеріалів, які дають можливість читачеві «переселитися» на Капрі початку ХХ століття, цей дивовижний «острів Утопію», а водночас — побачити творчість двох українських класиків крізь несподівану, «італійську» призму...

Микола Мушинка / Mikuláš Mušíinka

Розмови з однодумцями / Rozhovory s rovnakozmýšľajúcimi

Асоціація українців Словаччини та Наукове товариство ім. Шевченка у Словаччині у вид-ві „Фундація „Карпати”, Пряшів, 2004.

У книжці, присвяченій світлій пам’яті професора Олекси Мишанича (1933-2004), зібрано тринадцять інтерв’ю з людьми різних професій і різних доль. Поєднує їх спільне місце народження — Карпатський регіон. Перший текст написав Микола Мушинка: говорить про Олексу Мишанича, його життя, наукову роботу, творчість та чесний характер. Основна частина присвячена розмовам із такими людьми, як Василь Маркусь, Олена Рудловчак, Микола Неврлий, о. Маріян Поташ чи Іван Бірчак. Цикл розмов відкриває інтерв’ю з О. Мишаничем („Я досяг того, про що колись і мріяли не смів...”).

Підготувала: Ріта Кіндлерова

Тартак

Музичний лист щастя

Вже втретє потішила своїх фанатів група Тартак. МУЛИЩА, тобто МУзичний ЛИСТ ЩАстя — так вирішили назвати свій черговий витвір музиканти. Так само, як і на двох попередніх альбомах, ви можете очікувати енергійний “тартаківський” панк, який став ще трохи виразнішим, і разом з тим цікавішим. Тож коли отримаєте цей лист щастя, обов’язково послухайте, а після того, як послухаєте самі, надішліть друзям, бо чим більше людей будуть щасливими, тим більше цього щастя знову повернеться до вас.

Підготував: Дмитро КАРПЕНКО

Петро Мідянка: Ужгородські кав’ярні

Petro Mid'anka: Užhorodské kavárny

Вибране з віршів Петра Мідянки (1959), назване “Ужгородські кав’ярні”, є другим виданням едиції “Ліміна”, яку видає чеською і українською мовами Українська Ініціатива в ЧР. Перекладач Томаш Вашут вибрав вірші із трьох збірок, які вийшли між 1994 та 2003 роками (“Фараметлики”, “Зелений фирес”, “Дижма”). Петро Мідянка, один з найвиразніших українських поетів, живе та творить в Широкому Лузі на Закарпатті. Мова віршів (часті закарпатські діалектизми та архаїзми) і їхній смисл дуже специфічні і виняткові у контексті української поезії. У чеському середовищі його було представлено вперше у 2001 році, коли “Літературні новини” надрукували вірші та велику розмову з Петром Мідянкою.

На запитання ужгородського журналіста Олександра Гавроша, чому Закарпаття не цінить своїх культурних діячів, поет відповів у “Дзеркалі Тижня”: “Це характерно не тільки для Закарпаття. В українській ментальності присутня культурна некрофілія — любов до мертвих... А римських поетів нагороджували лавровими вінками ще за життя”. Весе, яке є частиною останньої збірки автора “Дижма”, Петро Мідянка пожалувався, що нинішні “поети” борознять карпатські дороги в модерних джипах, а у нього немає навіть ровера. Втілюється думка, що Бог-доля-дух Карпат надали Мідянкові інший “засіб пересування”: Петро Мідянка осідлав Пегаса!

pee

Любіть Ірванця!

Ім'я Олександра Ірванця (1961) у сучасній українській літературі дуже добре відоме. Як мінімум, від 1985 року, коли народжувалась, без сумніву, найвідоміша літературна група „Бу-Ба-Бу”. Окрім Ірванця, її заснували Юрій Андрухович та Віктор Неборак, мимоволі до неї відносять і поета Петра Мідянку. Ірванець належить до вісімдесятників, авторів нової хвилі, які зі щільно закоркованою тоталітарної пляшки випускали сміх, іронію та сарказм, посивілий радянський світ замінювали карнавалом, а літературу зводили до корита постмодернізму, у якому поєднують пізній український модерн з авангардом. Карнавальний неobarоковий виступ для „бубабістів” є типовим. Народжується гра з текстом та читачем, імпровізація, колаж. Притягує еротика та магізм. Усупереч тому, що вісімдесятники були позбавлені такої уваги, якою втішалася генерація шістдесятих років, одне їм неможливо заперечити: вони повертають українську літературу туди, куди вона завжди прямувала у світліші миті історії. Духовний заряд їхніх творів сьогодні ближчий Заходу. Можливо тому, що в душах цих авторів аж занадто присутній біль під час згадки про долі батьків та дідів.

Олександр Ірванець є винятковим представником постмодерної дискусії в сучасній українській літературі. Він — автор книг „Вогнище на дощі” (1987), „Тінь великого класика та інші” (1991), „Вірші останнього десятиліття” (2001), „П'ять п'єс” (2002), „Рівне/Ровно (нібито роман)” (2002), „Очамимря” (2003), „Recording i inne utwory (2001)” та „Любіть!” (2003), звідки сягає корінням також вибране на цій сторінці, публікувався у часописах „Четвер”, „Перевал”, „Сучасність”. У ранньому періоді його творчості присутній морально-естетичний погляд „шістдесятності”, оті українські варіанти оксамитового соцреалізму, які Ірванець майстерно пародіює у текстах з „бубабістського” періоду. Творчий метод Олександра Ірванця критика називає „жонглюванням” — поет вільно поводиться зі словами, фактами та мистецьким зображенням дійсності. Політичні, культурні та соціальні реалії отримують у творчості Олександра Ірванця гротескний вигляд (Київ може бути матір'ю панамських, сальвадорських та сурінамських міст). Ірванець часто нібито навмисне балансував на межі кітчю, грався зі стереотипами кітчової культури, і таким чином своїми віршами витворює віртуально-гротескную альтернативу шизофренічної щоденності.

Рене Кочік

...

Хтось говорить про гроші,
А для мене з цих пір
Листя чорної груші —
Найдорожчий папір.

Легко не зрозуміти,
Затоптати у гній.
Найжорстокіша в світі
Девальвація мрій.

1980

Лоліта

А в слово «тіло» вліто слово «літо».
Це світле тіло - ледь нестиглий плід,
Все солодко у дні неповноліття,
А після Спаса - кожному до ніг.

Бери за так, коли не за спасибі.
А горлом запитання, наче спазм:
Якщо нікого не спасе Спаситель,
Кого спасе цей яблуневий Спас?

1985

Турбація мас

Гімн-ода Бу-Ба-Бу

Вклякніть, белетристи,
Від Благої Вісти!
Ми — не просто Хтось Там,
Ми є Бубабісти.
Вас навколо Себе
Будем куртувати.
Прирекло Нам Небо
Груш не оббивати —
МАСИ ТУРБУВАТИ (3 р.)

В Вісімдесят П'ятім
Році Сонце встало
І для вас, вар'ятів
Бу-Ба-Бу настало!
Врем'я францювате,
Плем'я дурнувате.
Час не танцювати,
І не мордувати —
МАСИ ТУРБУВАТИ (3 р.)

Від Часів Лукреція
І Часів Горація,
Від часів Гельвеція
І Кооперація
До Часів, коли граде

Нова Дегенерація,

Актуальною буде
Наша МАС ТУРБАЦІЯ! (3 р.)

1993

Вірш до рідної мови

Як ти звучиш калиново-дубово,
Рідна моя, моя матірня мово!

Слово м'яке, оксамитове, байкове.
Слово є дідове. Слово є батькове.

І Білодідове. І Сивоконеве.
І Чорноволове вже узаконене.

В соннім спокої вогонь твій ледь бився.
Але страху я тоді натерпівся!

З тої халепи не вийшли б ми зроду,
Кляпи, здавалось, в ротах у народу.

Та щоб підняти тебе із гробовищ,
Встали до герцю Жулинський, Грабович!

Щоб воскресити тебе з домовини,
В діло пішли каменюки й дубини.

Вороне чорний! Даремно ти кричеш!
Ріднее слово жие і є — бачиш?

Рідна моя, українська мова
Житиме вічно — кльова, фірмова!

Серпень 1992

Латиноукраїнська величальна

І для кожного козаченька
Від нетяги до отамана
Є одна Україна-ненька,
Але є ще й Панама-мама.

Київ — мати городів панамських,
Сальвадорських і сурінамських,
І пуерто-, і коста-риканських,
І радянських, і пост-радянських, —
Всіх, де чують себе панами
Громадяни країни Панами.

Лийся, пісне моя, мов текіла!
Досягни мудреця і дебіла,
І нарколога, і наркомана —
Всіх нас криє мама-Панама.

А як нам уже майже хана,
Спрагло губи шепнуть «Пана...»
Маєм встати. І знов над нами
Шелестить знамено Панами!
Грудень 1998

Український паліндром

І що сало? Ласощі...

2001

Вірш з ідеальною римою на аграрну тематику

Стодола, рів...
Сто доларів...

2001

...

Вже літня ніч допита до останку.
Вже жовті плями в кленів на щоках.
Блювоти на осіннього світанку
Стікає жовто по моїх шибках.
На обрії, на шпичаках чорнбілісу
Докорчуються трупики ідей.
Розпливчастий, як з полотна Чурльоніса.
З туману виповза осінній день.

Каноничі, 1980

1996

(Поїзд Київ-Луцьк)

Ніби зламана сьома печать.
Він ху ячить. Газети ячать.
Вся міліція ловить маньяка.
Два дебелі понурі менти
Перевірили документи –
Щось у хлопців фортуна ніяка.

Притулюся плечем до вікна.
Подрімаю. Та що за мана? –
Озирнуся на тінь, мов на запах.
Може це приверзлося мені,
Чи – майнула між сосон в вікні
Чорна постать з рушницею в лапах?..

Він бредє крізь порожні ліси.
Він міркує над сенсом краси.
Він вступає в страшні протиріччя.
І шкребеться в поліські хати,
Перестрашені до німоти,
Вже нове, двадцять перше сторіччя!

У село не ввійти, не вповзти –
На дорогах чергують пости,
Окупають лікарні і школи.
Залучають ОМОНі й війська.
Брама пекла страшенно близька,
Так сьогодні близька, як ніколи!..

Цього року зима затяжна.
І вона – ще якого рожна? –
Далі стелиться, біло та м'яко.
Виїдає очу білизна.
Трете березня. Майже весна.
На Поліссі шукають маньяка.

Березень 1996

Ода гривні

Ми тебе чекали довго-довго.
Наш купон нарощував нулі,
А над нами з-поза Дону й Волги
Кепкували клятї москалі.

Та вагома, як німецька марка,
Вийшла ти із сейфів НБУ,
Наче Попелюшка з закамарка,
В збуджену і радісну юрбу.

І тепер не тільки рибу-птицю,
А зробивши відповідний рух,
Грошову державну одиницю
Можна взяти трепетно до рук.

Ще ж вона і в обіг не ходила!
З неї, попід вуса вбгавши рот,
Це ж очима князя Володимира
Дивиться Пинзеник у народ!
В школі державництва всі ми – учні.
Гривня ж – це оцінка в нас така.
Втілилися в ній реформи Кучми
І державна мудрість Кравчука.

Тож не ліри чи якісь динари,
А вона в свій номінал вміща
Полум'яність Чорновола й Хмари,
Зваженість Олійника й Плюща.

Чи ж перцівка гірша „Абсолюту“?
(Дегустатор хто – то й відрізняй!)
Батьківщину, матір і валюту
Більше не міняєм – так і знай!

Наша предковична, наша Древня,
Наша світанково-молода
По планеті вже крокує гривня
І повік тверда її хода!!!

Вересень 1996

1992

Раптово усі поставали борцями.
Усі з піджаків майорять прапорцями.

А я - не борець, не трибун, не оратор.
Дурна в мене вдача, паскудний характер.

Не маю позиції, навіть – і пози,
Отож балансую між віршів і прози.

Але не пишу я в ній про патріотів,
Про славне лицарство – про них і поготів.

Чи то - поготів? Ні, здається - поготів.
Також не пишу я про гуннів, про готів,

Ані про манкуртів, ні про яничарів,
Ані про Батурин, ані про Почаїв,

Ні про Калнишевського, ні про Мазепу.
Варю собі каву. Читаю газету.

Ходжу до клозету. Ходжу до театру.
Палю сигарети. Здебільшого - «Ватру».

Оскільки ні «Кемелу», ні «Галуазу»
Ніхто не пришло із Бродвею й Монмартру.
Весна 1992

Українсько-німецький розмовник

Німець каже: Ви слов'яне!
– Слов'яне! Слов'яне!
Наше слово полум'яне
Повік не зов'яне!

Німець каже: Ви моголи?
– Моголи! Моголи! Брюса Лі й Айрошянке
Продовження кволє.

Німець каже: Ви - поляки?
– Поляки-поляки!
Ми від дуба Пілсудського
Всохлої гілляки.

Німець каже: Ви - Європа?
– Європа! Європа!
Не схотіли Робесп'єра,
Мали Ріббентропа.

Німець каже: ви хрещені?
– Хрещені! Хрещені!
Хрест на шиї, хрест на спині,
Два хрести в кишені.

Німець каже: ви до НАТО?
– До НАТО, до НАТО.
Як не спонсора шукати,
То хоч мецената.

Наша слава кучерява
Не вмре, не поляже.
Або, може, і поляже.
Як вже німець скаже.

1999

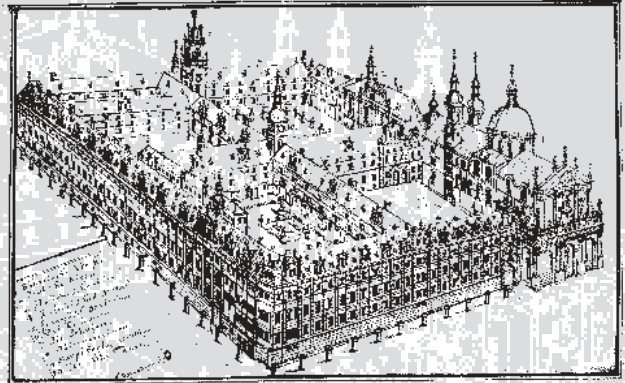
Слов'янська бібліотека при Національній бібліотеці Чеської Республіки

Слов'янська бібліотека – це:

- доступна громадськості, наукова спеціалізована бібліотека, від 1958 року як самостійний відділ входить до структур Державної, сьогодні Національної бібліотеки ЧР; найбільша центральноєвропейська та одна з найвизначніших європейських та світових бібліотек в області славистики та проблематики слов'янських країн, яка цього року відзначить 80 років від свого виникнення.

Слов'янська бібліотека пропонує:

- книжковий фонд (понад 750 000 назв), поряд з літературою, що видається слов'янськими мовами, тематично підібраний на славистичну літературу, наукові підрозділи історії, філософії, лінгвістики, літературознавства, фольклористики, етнології, політології, соціології та мистецтва;
  - біля 7200 нових книг на рік та 360 назв часописів;
  - українське відділення нараховує понад 30 тисяч назв книг з проблематики України, велике зібрання старої періодичної преси та 25 назв окремих періодичних видань, що походять з України;
  - 30 навчальних місць у приємному середовищі відремонтованого читального залу, у якому є так само можливість працювати в інтернеті;
  - у читальному залі – 3000 томів енциклопедичної та словникової літератури та вільний вибір 20 тисяч томів основної наукової літератури (чеської та іншомовної) та нових надходжень;
  - можливість абонементу (позичання додому) книг, виданих після 1945 року;
- автоматизована позичальна система через інтернет;
комплектний каталог, доступний на інтернеті
- Слов'янська бібліотека влаштовує:
- професійні конференції, семінари, колоквиуми, презентації, дискусії та виставки, тематично близькі спеціалізації бібліотеки;
  - водночас пропонує свої можливості для реалізації проектів та ідей з рядів громадськості.

Контакт:

Клементинум 190, Прага 1, 110 00, (3 поверх).
<http://www.nkp.cz/pages/page.php3?menu=8>
sluzba.sk@nkp.cz; телефон: 22 1 663 356

період роботи:

Пн-Пт: від 9 до 19 год; Сб: від 9 до 14 год.

Липень: зачинено.

Серпень: Пн, Ср, Пт: від 9 до 14 год;

Вт, Чт: від 9 до 19 год.

• Найкращий комік та улюбленець столичних жінок

Інтерв'ю з Богданом Бенюком та Анатолієм Хостіковим

• „Залізна сотня”
Олеся Янчука

• Україна після виборів

• Сергій Жадан:
„Біг Мак”

листопад-грудень

В наступному номері